

ROMANO

CARTA PAULOBA ΒΛΠΑ DJABARÃ

ROMANEHEMA ITEA

Poa 56are Pauloba naã cartada djabarã Roma purudebema itea ḅΛsia. Roma purudea wãé ḅada bẽrã cartara ḅΛsia idjidebemada cawaḅamãrẽã. Jerusaleλnaa wãi naẽna Corinto purudeba dia-buesica ḅΛa (Hecho 20:1-3).

Roma purude djabarã judiorãda, judiorãé sida baraasia. Judiorãba Æcõrẽba Moisea diaḅa leyra êpẽ panabadjidaa baribΛΓΛ judiorãéba êpẽnaca basía. Maã bẽrã Pauloba naã crĩcha dromada Romano 1:16-17ḅe ḅΛsia: “Mãra peracaa beḅea bia Jesucritodebemada jaradiai carea, maã beḅea ïjãḅΛdara Æcõrẽba idji λḅΛḅeḅa jũma êḅΛ ed-abari bẽrã; judiorãda, judiorãé sida. Maã beḅea biḅeḅa Æcõrẽba cawabi ḅΛa sãwã êberãrãra jipa unubarida. Jesucritoda ïjãsira mãwã unubarida.”

Pauloba naãrã ḅΛsia judiorãba, judiorãé biḅa cadjirua obada carea Æcõrẽba cawa oida (1:18ḅeḅa aba 3:20ḅaa). Maãare ḅΛsia Æcõrẽba idji biḅeḅa Jesucrito ïjãḅΛdarã jipa unu ḅΛḅeḅemada (3:21neba aba 5:21naa). Maãare ḅΛsia Æcõrẽba Jesucrito ïjã ḅeara idji Jaureḅeḅa ara idji itea bia ḅΛbarida (6:1neba aba 8:39ḅaa). Maãare ḅΛsia zocãrã judiorãba Jesucritora ïjãnaẽ panΛmĩna ewari aba ïjãnida (9:1neba aba 11:36ḅaa). Maãare ḅΛsia sãwã dadjirãra jipa nĩḅaḅida panΛda (12:1neba aba 15:13ḅaa). Jĩrũare ḅΛsia España

druadaa wāi naēna djabarā Romanebemada acΛde wā quĩrĩã bΛda (15:14-28). Pauloba jĩrũare bΛdara 16:1-27de bΛa.

Naļ cartade Pauloba naārã bΛda

¹ Mļra Pauloa, Jesucrito nezocaa. Ācōrēba mļra edasia Jesucritoba diabuedada bamārēã idjaba bΛsia bedeã bia Ācōrēnebemada jaradiade wāmārēã.

² Maļ bedeã biara Ācōrēba naēnaeda diai jara-sia. Idjideba bedeabadarāba maļra Idji Bedeade bΛsidaa. ³⁻⁴ Maļ bedeã biara idji Warradebema. Idji Warra dadjirā Boro Jesucritora naļ djarade Israeldebema boro Davidēba zedaa. BaribΛrΛ idji beu badada ģrēbaside Ācōrē Jaureba unubisia Ācōrē Warra l bΛa bΛda.

⁵ Jesucritodeba Ācōrēba mļra bΛsia idjia diabuedada bamārēã. Idji biadeba māvā bΛsia jūma druazabemaba Jesucritoda ģĵanamārēã, idji bedeada ģĵã ođamārēã, idjaba idjida bia jaradāmārēã. ⁶ Bārã sida Ācōrēba trĵsia Jesucrito itea beadāmārēã.

⁷ Mļa naļ cartara bΛbΛrΛa jūma Romanebema djabarā itea. Ācōrēba bārāra quĩrĩã bΛa idjaba trĵsia idji ēberārāda beadāmārēã. Mļa quĩrĩã bΛa dadjirā Zeza Ācōrēba dadjirā Boro Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai bai sida dia pananida.

Paulo Romanaa wā quĩrĩã bada

⁸ Naārã mļa jaraya: Jesucritodeba mļa jūma bārã carea Ācōrēã bia bΛada abaria bārāba Jesucrito ģĵã panΛnebemada druazabemaba bedeã

panΛ bēřā. ⁹ Ācōrēba quīrīā bΛra jūma mΛ sodeba o bΛa bedea bia idji Warradebemada jaradia bΛ bēřā. Idjia cawa bΛa mΛa iwidibΛrΛza bārā carea iwidibarida. ¹⁰ MΛa iwidibaria idjia quīrīā bΛbΛrΛ mΛra idu bārā acΛde wābimārēā. ¹¹ Wārāda mΛa bārāra unu quīrīā bΛa Ācōrē Jauredeba carebai carea. Māwā bārāra zarea beadia. ¹² MΛa quīrīā bΛa dadjirāba abarica Crito ĩjā panΛneba dji careba pananida zarea panani carea.

¹³ Djabarā, mΛa quīrīā bΛa bārāba cawadida wārāda barima zocārā bārāmaa wāida crīcha bΛbarida. BaribΛrΛ wadibida poya wāé bΛa. Bārāmaa wā quīrīā bΛa mΛa jaradia bΛdeba jāmbemarāba Jesucritoda ĩjānamārēā dewara druadebemarāba ĩjāpedada quīrāca. ¹⁴⁻¹⁵ MΛa bedea bia Jesucritodebemada jūmarāa jaradiuida bΛa. Ne cawa beaa, ne adua quedea, carta cawa beaa, carta adua beaa bida jaradiuida bΛa.* Maļ carea bārā Romanebemarāa bida jaradiade wā quīrīā bΛa.

¹⁶ MΛra percaa bedea bia Jesucritodebemada jaradiai carea, maļ bedea ĩjābΛdara Ācōrēba idji ΛbΛadeba jūma ēdrΛ edabari bēřā; judiorāda, judiorāé sida.† ¹⁷ Maļ bedea biadeba Ācōrēba cawabi bΛa sāwā ēberārāra jipa unubarida. Jesucritoda ĩjāsira māwā unubaria. Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa:

Ācōrē quīrāpita jipa bΛra idji ĩjā bΛdeba zocai baya.‡

---

* **1:14-15** Ne cawa bea, ne adua quedea. Griego bedeade bΛ bΛa “griegořāa idjaba āibemarāa.” † **1:16** Judiorāda, judiorāé sida. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Naārā judiorāda, maļare judiorāé sida.” ‡ **1:17** Habacuc 2:4.

Ëberãrã Ãcõrẽ quĩrãpita bedeade panΛnebema

18 Ãcõrẽba bajãneba cawabi bΛa cadjirua o beara, jipaẽ bea sida idji quĩrũbidẽba jũma cawa oida. Ãdjia cadjirua o panΛneba wãrã bedeara idu cawabidacaa. 19 Ãcõrẽnebema poya cawaida bΛra ãdjirãba bio cawa panΛa, idjia cawabi bΛ bẽrã. 20 Naã ëjũã odadeba λtaa Ãcõrẽ ununacadebemada ëberãrãba ebuda unubadaa. Idjia oda aΛ panΛneba cawa panΛa idjira Ãcõrẽda idjaba ewariza ne jũma poya o bΛda. Maã carea cadjirua o beaba poya jaraðaëa Ãcõrẽ adua panΛ bẽrã bedeade panΛẽda. 21 Ãdjirãba Ãcõrẽra cawa panasidamĩna idjía bia bedeadaẽ basía idjaba bia bΛada adaẽ basía. ÅtebΛrΛ crĩcha neẽ bea quĩrãca crĩcha panesidaa. Mãwã ãdji crĩchara biẽ bepeda pãĩmane panesidaa. 22 Ãdjirãba crĩcha cawa beada asidamĩna crĩcha neẽ beasia. 23 Ãcõrẽ beuca bia quiruda igarasidaa. Maãbe dadji beuida bΛ zaca bΛda odapeda maãgΛa bia bedea panesidaa. Ìbana za quĩrãca, animarã jĩrũ quĩmãrẽ bea za quĩrãca, idjaba jãne wãbada animarã za quĩrãca odapeda maãgΛa bia bedea panesidaa.

24 Maã carea Ãcõrẽba iduaribisia ãdji soba cadjirua o quĩrã bΛda odamãrẽã. Maã bẽrã ãdjirãba mã perada o panesidaa. 25 Wãrã Ãcõrẽda igaradapeda sewadrΛ ëpẽ panesidaa. Ãcõrẽba ne jũmada odamĩna idji cãyãbara idjia odadrΛ ëpẽ panesidaa idjaba bia bedea panesidaa. BaribΛrΛ dadjirãba ababe ÃcõrẽabΛrΛ ewariza

bia bedeadida panΛa. Bia bΛa mǎwǎ baida. §

26 Ādjirǎba sewada ĕpĕpedada bĕrǎ Ācōrĕba iduaribisia mǎ perada odamǎrĕǎ. Wĕrǎra umaquǐrǎ ume baida bΛda idu bΛdapeda abarica wĕrǎ ume panesidaa. 27 Ara maļ quǐrǎca umaquǐrǎra wĕrǎ ume baida bΛda idu bΛdapeda abarica umaquǐrǎda dji awuadapeda mǎ perada o panesidaa. Maļ cadjirua o panΛ carea Ācōrĕba ādjirǎra cawa oya idjia cawa oida bΛ quǐrǎca.

28 Ādjirǎba Ācōrĕra igarapedada bĕrǎ idjia iduaribisia crĭcha cadjiruada ĕpĕnapeda mǎ oiĕ beada o pananamǎrĕǎ. 29 Ne jŭma cadjiruada obadaa. Mǎ peraida bΛda obadaa, ne jŭma awuabadaa, djǎrǎra biĕ obadaa, djǎrǎba ero bΛ carea biĕ crĭchabadaa, mǎ beabadaa, caicayabadaa, djǎrǎ cŭrŭgabadaa, djǎrǎ biĕ jarabadaa, idjaba nĕbΛra obadaa. 30 Djǎrǎ ĕcarraare biĕ bedeadada, Ācōrĕra quǐrǎmabadaa, idjaba djǎrǎ quǐrǎpita biĕ bedeadada. Ādjirǎra dji biara beada abadaa idjaba dji dromaana abadaa. Djǎrǎ biĕ odi carea jΛrΛbadaa. Ādji djibari bedeara ĩĵānāca. 31 CΛWΛrΛ zarea beaa. Ādjia bedea bΛpedadara odāca. Quǐrǎ neĕ beaa, ādji biĕ odara quǐrǎdoadāca idjaba djǎrǎra quǐrǎ djuburiadāca.* 32 Ādjirǎba bio cawa panΛa Ācōrĕba mǎwǎ o beara bio cawa oida. † BaribΛrΛ

§ 1:25 Bia bΛa mǎwǎ baida. Griego bedeadē bΛ bΛa: “Amén.”

* 1:31 Ādji biĕ odara quǐrǎdoadāca. Griego bedeadē ebuda bΛĕa.

† 1:32 Ācōrĕba mǎwǎ o beara bio cawa oida. Griego bedeadē nǎwǎ bΛ bΛa: “Ācōrĕba jara bΛcǎrĭa mǎwǎ o beara beudĭda panΛda.”

ara mǎwǎ o nĩnaa idjaba dewararǎba abari quĩrǎca cadjirua obadade bia crĩchabadaa.

2

Ãcõrẽba cawa oiðebema

¹ Maĩba ni abaaba crĩchaiẽ ðla Ãcõrẽ quĩrǎpita bedeade ðlẽda. Dji jipaara o ðlada a ðl biða mǎwǎ crĩchaiẽ ðla. Djǎrǎba cadjirua o ðlda jarabaraðde ara idjida jara ðla, idjia biða abari quĩrǎca obari bẽrǎ. ² Dadjirǎba cawa panla jũma cadjirua o ðeara Ãcõrẽba jipa cawa obarida. ³ Maĩ bẽrǎ djǎrǎba cadjirua o ðlda abaaba jaraibara, baribara abarica o ðlara, idjia crĩchaiẽ ðla Ãcõrẽba cawa oẽda. ⁴ Mǎwǎ crĩcha ðlba igara ðla Ãcõrẽba quĩrǎ djuburia ðdebemada, jũma droa ðdebemada, idjaba cadjirua oða isabe cawa ocadebemada. Idjia adua ðla Ãcõrẽba mǎwǎ bio quĩrǎ djuburia ðlda cadjiruada igarapeda idjima zemǎrẽ.

⁵ Baribara cawara zarea ðl bẽrǎ idjia cadjiruada igaraca Ãcõrẽmaa ze amaaba. Maĩ carea Ãcõrẽba cawa oi ewaride idji quĩrũideba wetara cawa oya. Maĩ ewaride Ãcõrẽba unubiya sǎwǎ jũmarǎda jipa cawa oida. ⁶ Idjia jũmarǎa diaya ãdjia opedada quĩrǎca. ⁷ Laraba biada o panla Ãcõrẽba ãdjida bia unumǎrẽ, bia jaramǎrẽ, idjaba ewariza idji ume zocai ðmǎrẽ. Maĩ õberǎrǎ Ãcõrẽba wǎrǎda ðla ewariza idji ume zocai pananamǎrẽ. ⁸ Baribara laraba crĩcha biẽ ðldeba djǎrǎ cǎyǎbara biara beadi carea jarabadaa. Maĩ bẽrǎ wǎrǎ bedeara ãjǎ quĩrĩnaca idjaba cadjiruada obadaa. Maĩ õberǎrǎ Ãcõrẽba idji quĩrũideba bio cawa

oia. ⁹ Idjia cawa obΛΓΛde jūma cadjirua o beara bia mīga beadia idjaba sopua beadia. Judiorāda, judiorāé sida māwā beadia.* ¹⁰ BaribΛΓΛ jūma bia o beara Ācōrēba bia unuya, bia jaraya, idjaba necai bΛya. Judiorāda, judiorāé sida māwā oia. ¹¹ Ācōrēba ēberārāra jūmaena abari quīrāca jipa cawa oia.

¹² Ācōrēba Moisea diada ley adua beaba cadjiru-ara obada bērā mañ leyra adua panΛmīna Ācōrēba cawa oia. Idjaba mañ ley cawa beaba cadjiruara obada bērā Ācōrēba ara mañ leydeba cawa oia. ¹³ Ley ūrī panΛneba ēberārāra Ācōrē quīrāpita jipa beaēa, ātebΛΓΛ ĩjā o panΛneba Ācōrē quīrāpita jipa beaa. ¹⁴ Judiorāéba mañ leyra adua panΛmīna ādji crīchadeba mañ leyba jara bΛ quīrāca edaude obadaa. Māwā unubibadaa biada, cadjirua sida cawa panΛda. ¹⁵ Ara ādjia o panΛneba unubi panΛa mañ leyba jara bΛra sođeba cawa panΛda. Ādji crīchade cawa panΛa biada wa cadjiruada o panΛda, bedeade panΛda wa bedeade panΛēda. ¹⁶ Jūmarāba ādji sođe mērā eropanΛra Ācōrēba cawa oi ewaride Jesucritodeba cawa oia. Māwāya bedea bia māa jaradia bΛba jara bΛ quīrāca.

Ācōrēba Moisea diada leydeba judiorāra jipa beadaēa

¹⁷ Bārā judiorāba dji biarāna abadaa. Ācōrēra biara cawa panΛana abadaa. Crīcha panΛa ēdrΛdida Ācōrēba Moisea diada leyra cawa panΛ

---

* **2:9** Judiorāda, judiorāé sida. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Naārā judiorāda, mañare judiorāé sida.”

bērã. ¹⁸ Maļ leyra eropan_Λ bērã cawa pan_{ΛΛ} Ācōrēba cārēda quīrīã b_Λda idjaba cārēda jipa b_Λda. ¹⁹ Bārãba crīcha pan_{ΛΛ} Ācōrē adua bearãa poya bia jaradia pananida dauberrea bea jipa edeb_Λda quīrãca, pãĩmane bea ãnaanaa edeb_Λda quīrãca. ²⁰ Ācōrēba Moisea diada leyra eropan_Λ bērã crīcha pan_{ΛΛ} jūma necawaada eropan_Λda idjaba wārã bedea sida cawa pan_Λda. Maļ bērã crīcha pan_{ΛΛ} crīcha neē bearãa, wadi bio adua bearãa biða poya jaradia pananida. ²¹ Bārãba dewararãa jaradia pan_Λb_Λr_Λ, ¿cārē cārēã ara bāduba jaradiadaē? Bārãba jaradiabadaa ne dr_Λacara b_Λda. Barib_Λr_Λ bārãra ne dr_Λabadaa. ²² Bārãba jaradiabadaa daunemacara b_Λda. Barib_Λr_Λ bārãra daunemabadaa. Bārãba quīrīãna_{ca} j_Λwaba oda ācōrēa bia bedeadida. Barib_Λr_Λ j_Λwaba oda ācōrē dedebema nebiada dr_Λabadaa. ²³ Ācōrēba Moisea diada leyra bārãba bio cawa pan_Λana abadaa. Barib_Λr_Λ maļ leyba jara b_Λ ĩjãnaē pan_Λ bērã, bārã carea dewararãba Ācōrēnebemada biē bedeadadaa. ²⁴ Maļ carea Ācōrē Bedeade nãwã b_Λ b_Λa: “Judiorãéba Ācōrēra biē jarabadaa bārãba biē obaða carea.”†

²⁵ Ācōrēba Moisea diada leyda bārãba ĩjã osidara, bārã cacua wēãgoðada bia b_Λa Ācōrē ēberãrã bērã. Barib_Λr_Λ maļ leyra ĩjã odaēb_Λr_Λ, bārãra Ācōrē quīrãpita cacua wēãgoē bea quīrãca pan_Λ. ‡ ²⁶ Maļne judioēba maļ leyra ĩjã o b_Λb_Λr_Λ, cacua wēãgoē b_Λmĩna Ācōrē quīrãpita cacua wēãgo b_Λ quīrãca b_Λa. ²⁷ Bārã judiorãra cacua wēãgobadaa

† **2:24** Isaía 52:5; Ezequiel 36:20-23. ‡ **2:25** Cacua wēãgoē bea. Maļba jara b_Λa: “Ācōrē ēberãrãéa.”

unubidi carea Ācōrē ēberārāda. Idjaba Ācōrēba Moisea diada leyda cawa panΛa. BaribΛΓΛ maļ leyra ĩjā odaē panΛa. Maļ bērā cacua wēāgoē bΛba maļ leyda ĩjā oibΛΓΛ, cawabiya bārāra judiorāmīna bedede panΛda. ²⁸ Judio arara ababe naļ djaradeba māwā bΛēa. Idjaba cacua wēāgođa arara naļ djaradebemaēa. ²⁹ ĀtebΛΓΛ sode jipa bΛra Ācōrēmaara judio araa. Sode jipa bΛđara Ācōrēmaara cacua wēāgođa araa. Ācōrē Jaureba māwā jipa bΛbaria.* Ācōrēba Moisea diada ley ēpē bΛdeba jipa baēa. Sode jipa bΛra ēberārāba bia jaradacamīna Ācōrēba bia jarabaria.

3

¹ Mļa māwā jara bΛ bērā bārāba crīcha panΛsicada judiora Ācōrē quīrāpita mācuaē bΛda. Crīcha panΛsicada cacua wēāgo bΛ sida mācuaē bΛda. ² Māwāéa. Ne zocārāneba judiorāra dji biarāa. Naārā mļa jaraya māwā panΛda Ācōrēba idji bedeara ādjirāa diada bērā. ³ Māwāmīna ĩcΛΓΛ ādjirānebemaba idji bedeara ĩjānaē basía. ¿MaļgΛ carea Ācōrēba oi jaradara oēca? ⁴ Māwāéa. Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma oya. Ēberārāra jūmaena sewaida beamīna Ācōrēra bedea aba bΛa. Idji Bedede nāwā bΛ bΛa:
 BΛ bedebΛΓΛde jūmarāba cawadīa bΛa jara bΛra jipa bΛda;
 abaΛba bΛ biē jarabΛΓΛde bΛa cawabiya bΛra jipa bΛda.*

---

§ 2:28 Judio araa idjaba cacua wēāgođa araa. Maļba jara bΛa: “Ācōrē ēberārāa.” * 2:29 Jeremia 4:4; Ezequiel 36:26-27. * 3:4 Salmo 51:4.

5 M̃ra bedeaya ěberãrã bedeabada quĩrãca. ΛcΛrΛba jarabadaa cadjirua o panΛne Ācõrẽra jipa bΛda ebuða unubibadada. Mañne Ācõrẽba cawa oibΛrΛ, idjira jipa bΛẽana abadaa. ¿Dji m̃wã jara panΛa cãrẽda jaradi? ¿Jaradica Ācõrẽra jipa bΛẽda cadjirua o beara cawa oi bẽrã? 6 ¡Wãrãda m̃wãéa! Ācõrẽda jipa bΛẽbara, ¿sãwã nañ ějũãnebemarãra jipa cawa ocasi? 7 ΛcΛrΛba jarabadaa sewa o panΛneba Ācõrẽra sewa ocada ebuða unubibadada. Crĩchabadaa ãdjia sewa o panΛ carea ěberãrãba Ācõrẽa auðuara bia bedeadaida. Mañ bẽrã ãdjimaarã Ācõrẽba cawa oiẽ bΛa. 8 M̃wãra ¿dadjirãba auðuara cadjiruada odida panΛca ěberãrãba Ācõrẽa auðuara bia bedeadamãrẽã? ΛcΛrΛba ãdji crĩcha cadjiruadeba jarabadaa daiba m̃wã jaradia panΛda. M̃wã jara beara Ācõrẽba wãrãda biẽ bΛida bΛa.

Ēberã jipa bΛra neẽa

9 Mañ bẽrã ¿cãrẽda jaradi? ¿Jaradica dai judiorãda dewararã cãyãbara biara beada? ¡M̃wãéa! M̃ra nañ cartade cawabisia judiorãba, judiorãé bida cadjiruara obadada. 10 MañgΛdebemada Ācõrẽ Bedeade nãwã bΛ bΛa:

Ēberã jipa bΛra ni aba bida neẽa.

11 Ni abaΛba adua bΛa cãrẽda jipa bΛda. Ni abaΛba Ācõrẽra jΛrΛcaa.

12 Jũmarãba Ācõrẽra igarasidaa. Jũmarãda Ācõrẽ quĩrãpita biẽ panesidaa.

Ni abaΛba biada ocaa. Bia o bΛra ni aba bida neẽa.†

---

† 3:12 Salmo 14:1-3.

13 Ædjia cadjirua bedeadadara beuda uria ewa nũmΛ quĩrãca bΛa. Ædji iteba sewada obadaa.†

Ædjia jara panΛneba djãrãra biẽ obadaa damaba cabΛrΛ quĩrãca.§

14 Djãrã quĩrãma panΛneba Ædji iteba biẽ jarabadaa.*

15 Baridua carea mĩã beabadaa.

16 Ædji wãbΛdaza djãrã bia pananada ãrĩnapeda bia mĩgabibadaa.

17 Djãrã ume necai beadira adua panΛa.†

18 Ni maãrĩ bida Æcõrẽra wayadacaa.‡

19 Maã bedea Æcõrẽ leyde bΛra dji ley epẽ bearãa jara bΛa. Mãwã ni abaΛba poya jaraããca cadjirua neẽ bΛda. Maã leydeba cawa panΛa jũma naã ejũãnebemarãra Æcõrẽ quĩrãpita bedeadẽ panΛda.

20 Wãrãda Æcõrẽba Moisea diada ley ijã o bΛdeba ni abaΛda Æcõrẽ quĩrãpita jipa baẽa. Maã leyba cawabi bΛa dadjia cadjiruada obadada.

Æcõrẽba Jesucritodeba eberãrã jipa unubaria

21 BaribΛrΛ idira Æcõrẽba cawabisia maã ley odaẽne sãwã eberãrãra jipa unubarida. Æcõrẽba Moisea diada leyde idjaba Æcõrẽneba bedeadadarãba bΛpedada cartade bida maãnebemada bΛ bΛa.

22 AbaΛba Jesucritoda ijãsira Æcõrẽba idjira jipa unubaria. Jesu ijãbΛdara idjia jũma mãwã jipa unubaria. Ni abaΛda quĩrã awara unucaa.

23 Wãrãda jũmarãba cadjiruada

† 3:13 Salmo 5:9. § 3:13 Salmo 140:3. * 3:14 Salmo 10:7.

† 3:17 Isaía 59:7-8. ‡ 3:18 Salmo 36:1.

obadaa. Mañ bĕrã Ācōrĕ biya quirudebemada ãĩ beaa. ²⁴ BaribΛrΛ Ācōrĕba ni cãrĕ sida obiĕne idji biadeba ĕberãra jipa unubaria. Mãwã unubaria Jesucritoba idji beuadeba cadjiruadebemada ĕdrΛ bΛda bĕrã. ²⁵ Ācōrĕba Jesucritora bΛsia cadjirua carea beumãrĕã. Dadjirã carea idji oara erozoasia. Mañ ĩjãbΛdade Ācōrĕba dadji cadjiruara quĩrãdoabaria. Jesucrito dadjirã cadjirua carea beudaba cawabi bΛa Ācōrĕba jipa cawa obarida. Crito zeĩ naĕna cadjirua opedadara Ācōrĕba jũma droa bΛdeba cawa oĕ bΛsia. ²⁶ BaribΛrΛ idira Jesucritodeba Ācōrĕba cadjiruara jũma jipa cawa obaria. Mañ bĕrã Ācōrĕba Jesu ĩjãbΛdara jũma jipa unubaria. Mãwã ebuđa bΛa Ācōrĕra ne jũmane jipa bΛda.

²⁷ Mañ bĕrã ¿cãrĕã ara dadjidebemada bia bedeadĩ? Poya bia bedeadaĕa. ¿Sãwãĕrã? Poya bia bedeadaĕa, Ācōrĕba Moisea diada ley ĩjã o panΛneba idji quĩrãpita jipa panΛĕ bĕrã, ãtebΛrΛ Jesu ĩjã panΛneba dadjirãra idji quĩrãpita jipa panΛa. ²⁸ Dadjirãba jaradia panΛa Jesuda ĩjã panΛ bĕrã Ācōrĕba dadjirãra jipa unubarida. Ācōrĕba Moisea diada ley ĩjã o panΛneba dadjirãra idji quĩrãpita jipa beadacaa.

²⁹⁻³⁰ ¿Ācōrĕra ababe judiorã Ācōrĕca? ¿Idjira judiorãĕ Ācōrĕca? Wãrãda Ācōrĕra ababΛrΛ bΛ bĕrã idjaba judiorãĕ Ācōrĕa. Idjia jũma Jesu ĩjãbΛdara jipa unubaria. Cacula wĕãgo beaba, cacua wĕãgoĕ bea bida Jesuda ĩjãsidara jipa unubaria. ³¹ Jesuda ĩjã panΛ bĕrã ¿Ācōrĕba Moisea diada leyra igara panΛca? Mãwãĕa, ãtebΛrΛ mañ leyba jara bΛra

obadaa.

4

Abrahaḷba Ācōrē ĩjāna

¹ ¿Cārēda jaradi drōā naēnabema Abrahaḷnebemada? ¿Sāwā Ācōrēba jipa unusi?
² Abrahaḷba ne bia o ḅaḷdeba Ācōrē quĩrāpita jipa ḅadabara, ara idjidebemada poya bia bedeacasia. Baribḷḷḷ wārā arada ni cārē sida oē basía Ācōrē quĩrāpita bia bedeai carea. ³ Ācōrē Bedeade nāwā jara ḅḷḷ: “Abrahaḷba Ācōrēra ĩjāsia. Maḷ carea Ācōrēba idjira jipa unusia.”* ⁴ Aḅḷḷba trajuda oibḷḷḷ, idjia edabḷḷḷara bari edaēa, ātebḷḷḷ idji trajubari dji boroba diaya. ⁵ Baribḷḷḷ Ācōrē quĩrāpita jipa ḅai carea ne oē ḅḷḷba Ācōrēda ĩjāibḷḷḷ, Ācōrēba maḷ ēberāra jipa unuya. Cadjirua o ḅeaba Ācōrēda ĩjāsida Ācōrēba jipa unubaria. ⁶ Ara maḷ quĩrāca Daviba jarasia: Ācōrē quĩrāpita jipa ḅai carea ne oē ḅḷḷra Ācōrēba jipa unusira bio bia ḅaya. ⁷ Nāwā jarasia: Ĕberārāba Ācōrē ley ĩjā odaē pananada idjaba cadjirua opedadada Ācōrēba quĩrādoasira bio bia panania.
⁸ Ĕberāba cadjirua oda carea Ācōrēba bedeade ḅḷḷēana aibḷḷḷ, maḷ ēberāra bio bia ḅaya.†
⁹ Maḷba ¿ababe cacua wēāgo ḅeadrḷḷ bio bia pananica? ¿Cacua wēāgoē ḅea sida bio bia pananaēca? Daiba jarasidaa Abrahaḷba Ācōrēra ĩjāna bērā Ācōrēba idjira jipa unusida. ¹⁰ Baribḷḷḷ

* 4:3 Genesi 15:6. † 4:8 Salmo 32:1-2.

¿Ăcōrēba idjira sãlbe jipa unusi? ¿Jipa unusica idji cacua wēãgodacarea wa wēãgoi naēna? Wārāda idji cacua wēãgoi naēna Ācōrēba idjira jipa unusia. ¹¹ Abrahałba Ācōrēra ĩjana bēra, cacua wēãgoē bađamīna Ācōrēba idjira jipa unusia. Mał cawabi carea Abrahałba ĩrũare idji cacuara wēãgosia. † Cacua wēãgoē beaba Ācōrēda ĩjanibłłł, Abrahałra ādjirā zezaa, abari quĩrāca ĩja panłneba Ācōrēba jipa unu łł bēra. ¹² Idjaba Abrahałba idji cacua wēãgoi naēna ĩja bađa quĩrāca cacua wēãgo beaba ĩjanibłłł Abrahałra ādjirā zezaa.

¹³ Ācōrēba Abrahała, idjideba zedi ēberārāa biđa nał ējũāra diayađa asia. Baribłłł māvā jaraē basía Abrahałba idji leyda ĩja oda bēra. Ātebłłł māvā jarasia Abrahałra jipa ununa bēra. Māvā jipa unusia Abrahałba idjida ĩjana bēra. ¹⁴ Ācōrēba Moisea diđa ley ĩja o beaba Ācōrēba diai jarađara edabłđabara, dadji quĩrĩābe Critora ĩja panacasidaa idjaba Ācōrēba diai jarađara edađaē bacasia. ¹⁵ Mał leyđeba Ācōrēba cawa oya. Wārāda leyda neē bađabara, dadjirāra mał ley igarabłda carea beđeade pananaē bacasia.

¹⁶ Ācōrēba diai jarađara dadjirāba edađia idjida ĩja panł bēra. Ācōrēba idji biđeaba małra bari dia łła. Mał bēra jũma Abrahał ēberārāba małra wārāda edađia. Ācōrēba Moisea diđa leyđeba panłba Ācōrēda ĩja panłbłłł małra edađia. Baribłłł ababe ādjiabłłł edađaēa, ātebłłł judioraē biđa Abrahał quĩrāca Ācōrēda ĩjanibłłł edađia. Māvā Abrahałra jũma dadjirā, dji Ācōrē

---

† 4:11 Genesi capítulo 17.

ĩjã bea zezaa. ¹⁷ Ācōrē Bedeade nãwã bʌ bʌa: “Mʌa bʌra bʌsia zocãrã puru bea zezada bamãrẽã.”[§] Wãrãda Ācōrē quĩrãpita Abrahaʌra jũma dadjirã, dji Ācōrē ĩjã bea zezaa. Ācōrẽba beupedadara ʌrẽbabibaria idjaba ne neẽnebemada obaria. Ara maʌ Ācōrẽda Abrahaʌba ĩjã bʌsia.

¹⁸ Ācōrẽba nãwã jarasia: “Bʌdeba yõbʌdarãda zocãrã duanania.”* Abrahaʌba poya warra unuẽda cawa bʌmĩna ĩjãsia Ācōrẽba warra unubida idjia jarada quĩrãca. Mãwã ĩjã bʌdeba zocãrã puru bea zezada bʌsia Ācōrẽba jarada quĩrãca. ¹⁹ Warra unui carea jũmawãyã drõãda bʌmĩna Abrahaʌba maʌgʌra wadibiða bio ĩjã bʌsia. Idjira berara cien poa bʌsia. Idji quima Sara sida warra tocada cawa bʌmĩna Abrahaʌba wadibiða bio ĩjã bʌsia. ²⁰ Idjia ni maãrĩ biða crĩchaẽ basia Ācōrẽba diai jaradara diaẽda. Ātebʌrʌ sodeba wãrãda bio ĩjã bʌsia idjaba Ācōrẽba bia bedeabadjia. ²¹ Idjia cawa bʌsia Ācōrẽba oi jaradara wãrãda jũma poya oida. ²² Abrahaʌba mãwã ĩjãna bẽrã Ācōrẽba jipa unusia.† ²³ Ācōrē Bedeade mãwã bʌ bʌa. Baribʌrʌ maʌ beðeara ababe idjidebemada beða bʌẽa. ²⁴ Ātebʌrʌ dadjirãnebema sida beða bʌa, dadjirãba ĩjã panʌneba Ācōrẽba jipa unu bʌ bẽrã. Ācōrẽba dadji Boro Jesura beu baðada ʌrẽbabisia. Ara maʌ Ācōrẽda dadjirãba ĩjã panʌa. ²⁵ Idjia Jesura bʌsia dadjirã cadjirua carea beumãrẽã. Maʌbe beu baðada ʌrẽbabisia dadjirãra idji quĩrãpita jipa bʌi carea.

§ 4:17 Genesi 17:5. * 4:18 Genesi 15:5. † 4:22 Genesi 15:6.

5

Jesudeba dadjirãra Ãcõrẽ ume necai duanla

¹ Jesucritoda ïjã panla bẽrã Ãcõrẽba dadjirãra jipa unu ðla. Mañ bẽrã dadjirã Boro Jesucritodeba Ãcõrẽ ume necai duanla. ² Mañ awara Jesucrito ïjã panla bẽrã Ãcõrẽba idji biadeba dadjirãra ewariza carebabaria. Idjaba ðasrida panla cawa panla bẽrã Ãcõrẽ biya quirudebemada edadida. ³ Mañ awara dadjirã bia mĩga panlane ðasrida panabadaa cawa panla bẽrã mañgãdeba biara droa cawadida. ⁴ Mañ droa panlaneba cawa panla Ãcõrẽba dadjirãra bia unu ðada. Mañgãdeba cawa panla Ãcõrẽ bia quirudebemada edadida. ⁵ Mañra sewaẽ, ãtebãrã wãrãda edadida. Mãwã cawa panla Ãcõrẽba idji Jaureda dadjirãa diaða bẽrã. Idji Jauredeba dadjirã soðe cawabi ðla dadjirãra wãrãda bio quĩrã ðada.

⁶ Dadjirã cadjiruadebemada poya ãdrãdeã panasidade Ãcõrẽba ðada ewaride Critora dadjirã dji cadjiruarã carea beusia. ⁷ Zarea ðla ãberã jipa ðla carea abãlba ara idjida idu beabida. ãĩberã ãberã bia carea abãlba ara idjida idu beabiscada. ⁸ Baribãrã Ãcõrẽba dadjirãra bio quĩrã ðada unubisia wadi cadjiruade panlane Critora dadjirã carea beuda bẽrã. ⁹ Crito oa erozoadeba Ãcõrẽba dadjirãra jipa unu ðla. Mañ bẽrã Critodeba dadjirãra Ãcõrẽba cawa oiðebemada wãrãda ãdrãdia. ¹⁰ Dadjirã wadibida Ãcõrẽ ume dji quĩrũda beaside idji Warra beudadeba dadjirãra idji ume bia ðasia. Mãwã dadjirãra wãrãda ãdrãdia Critora zocai ðla bẽrã. ¹¹ Mañ awara dadjirã Boro

Jesucritodeba Ācōrē ume bia pan Δ bē $\tilde{r}$ ā idjideba Ācōrē ume b Δ srida pan Δ ā.

Ada λ idjaba Crito

¹² Ēberā aba Δ deba cadjiruara na λ ējūāne zesia. Idjaba ma λ cadjiruadeba dadji beudira zesia. Jūmarāba cadjiruada obada bē $\tilde{r}$ ā beubadaa.

¹³ Ācōrēba Moisea idji ley diai naēna ēberārāba na λ ējūāne cadjiruara obadjidaa. Barib Δ r Δ ma λ ley neē ba Δ a bē $\tilde{r}$ ā jaraca basía ēberāba cadjirua o pan Δ carea bedede pan Δ ada. ¹⁴ Māwāmīna Ada λ ewarideba aba Moise ewaridaa ēberārāda beusidaa cadjiruara obadjida bē $\tilde{r}$ ā. Barib Δ r Δ Ada λ ba cadjirua o Δ a quīrāca o Δ aē basía. Ada λ ba igarasia Ācōrēba idjía ebu Δ a jara Δ ara barib Δ r Δ ādjirāba māwā o Δ aē basía.

Ada λ neba jūmarāda biē panena quīrāca dji zeida ba Δ adeba jūmarāda poya bia panesidaa.*

¹⁵⁻¹⁶ Wārāda ēberā aba Δ ba cadjirua o Δ a carea jūmarāda beusidaa. Barib Δ r Δ ēberā aba Δ deba Ācōrēba idji biadeba zocai ba Δ ida bari diasia jūmarāda zocai be Δ amārēā.† Jesucritoba idji biadeba dadjirā itea o Δ ara Ada λ ba cadjirua o Δ adeba zeda cāyābara Δ b Δ ara b Δ ā. Ma λ bē $\tilde{r}$ ā Ācōrēba bari dia b Δ ra Ada λ ba cadjirua o Δ adeba zeda quīrāca b Δ ēā. Ma λ awara Ada λ ba cadjirua ababe o Δ a carea Ācōrēba cawa ope Δ a jūmarāda bedede pan Δ ana asia. Barib Δ r Δ ēberārāba cadjiruada zocārā ope Δ adamīna Ācōrēba ni

* **5:14** Griego bedede nāwā b Δ b Δ a: “Ada λ ra dji zeida ba Δ a quīrāca basia.” † **5:15-16** Jūmarā. Griego bedede b Δ b Δ a “zocārā.”

cārē sida obiēne idji biadeba ādjirāra jipa unubaria. ¹⁷ Wārāda ēberā abaλba cadjirua odadeba jūmarāda beubadaa. Baribλrλ dewara ēberāda bλa, Jesucritoda. Idjideba Ācōrēba ni cārē sida obiēne ēberārāra jipa unubaria. Idji biadeba bio carebabaria. Ācōrēba māwā eroβara Jesucritodeba ewariza idji ume zocai panania.

¹⁸ Wārāda ēberā abaλba cadjirua oda carea Ācōrēba cawa opeda jūmarāda bedede panλana asia. Idjaba ēberā abaλba jipa oda carea Ācōrēba jūmarāda poya jipa unuya ewariza idji ume zocai pananamārēā. ¹⁹ Wārāda ēberā abaλba Ācōrēba jaradara ījā odaē bērā zocārā ēberāra dji cadjiru- arāda panesidaa. Idjaba ēberā abaλba jūma ījā oda bērā zocārā ēberāra Ācōrēba jipa unuya.

²⁰ Ācōrēba Moisea idji leyra diasia ēberārāba cawadāmārēā cadjiruara zocārā obadada. Baribλrλ ēberārāba cadjiruara biara osidade Ācōrēba idji biadeba biara quīrā djuburiasia. ²¹ Wārāda ēberārāba cadjiruada obada bērā beubadaa. Baribλrλ Ācōrēba idji biadeba ēberārāra jipa unubaria dadjirā Boro Jesucritodeba ewariza idji ume zocai pananamārēā.

6

Cadjiruadebema ēdrλpedada

¹ ¿Mañnebemada sāwā crīcha panλ? ¿Dadjirāra wadibida cadjiruade nībadica Ācōrēba idji biadeba biara quīrā djuburiamārēā? ² ¿Wārāda māwā odiē panλa! Dadjirāra cadjiruadebemada beusidaa. Mañ bērā ¿sāwā cadjiruade nībadi? ³⁻⁴ Bārāba

cawa panΛa borocuesidade unubisidada Crito ume ābaa panΛda. Māwā unubisidaa idji ume beusidada idjaba jousidada. Maλbe dadjirā Zeza Ācōrēba idji Λba waiΛba bΛdeba Crito λrēbabida quĩrāca dadjirā sida λrēbabisia zocai bai djiwidide nĩbadamārēã.

⁵ Dadjirāra Crito ume beusida bērã idji λrēbada quĩrāca zocai bai djiwidide nĩbadia. ⁶ Dadjirāba cawa panΛa dadji crīcha drōāra beusida Crito ume crude cachida quĩrāca. MāwābΛrΛ dadjirā crīcha drōāba naλ cacuaba cadjirua o quĩrā bΛda waa poya obiēa. Dadjirāra waa cadjirua nezocarāéa. ⁷ Wārāda abaΛda Crito ume ābaa beusibΛrΛ, cadjiruadebemada ēdrΛsia.*

⁸ Dadjirāra Crito ume ābaa beupedaada bērã ijā panΛa idji ume zocai pananida. ⁹ Dadjirāba cawa panΛa Critora beu badada λrēbada bērã waa beuēda. Beuba idjira waa poyaēa. ¹⁰ Crito b̄arima aba beudaba jūma cadjiruada poyasia. Idjira waa beuēa ātebΛrΛ Ācōrē itea zocai bΛa. ¹¹ Ara maλ quĩrāca cawadida panΛa bārāra cadjiruadebemada beusidada idjaba dadjirā Boro Jesudeba Ācōrē itea zocai panΛda.

¹² Maλ bērã cadjiruara idu bārã boro babirānada. Māwā bārã cacua beuida bΛba cadjirua o quĩrā bΛda odaēa. ¹³ Bārã cacuaa idu cadjiruara obirānada. ĀtebΛrΛ ara bādjidida Ācōrēa diadada. Bārāra cadjiruade beu pananada Ācōrē itea zocai panesidada. Maλ bērã bārã cacuada

---

* **6:7** Cadjiruadebemada ēdrΛsia. Griego bedea de maλba idjaba jara bΛa: “Cadjirua o bΛdebemada Ācōrēba jipa bΛsia.”

Ãcõrêa diadadua jipa odi carea. ¹⁴ Ãcõrêba idji biadeba bārāra ēdrΛ bΛda bērã idjaba Ãcõrêba Moisea diada leydeba panΛē bērã, cadjiruara bārã boroda baiē bΛa.

Jipa odidebema

¹⁵ ¿Mañnebemada sãwã crīcha panΛ? Ãcõrêba idji biadeba dadjirāra ēdrΛ edada bērã idjaba dadjirāra Moisea diada leydeba panΛē bērã ¿cadjiruada odida panΛca? ¡Māwãé! ¹⁶ Bārāba cawa panΛa ara bādjida djārã nezocada beadi carea diadibΛrΛ, dji boroba jarabΛrΛra jūma ijã odida panΛa. Ara mañ quĩrāca bārāba cadjiruara bārã boroda bΛdibΛrΛ, cadjiruara odapeda beudia. BaribΛrΛ Ãcõrêda bārã boroda bΛdibΛrΛ, idji bedea ijã obΛdade jipa nĩbadia. ¹⁷ Naēna bārāra cadjirua nezocarã basía. BaribΛrΛ jūma Ãcõrēnebema jaradiapedadara sodeba ijã o panΛ bērã mΛa Ãcõrêa bia bΛada abaria. ¹⁸ Bārāra cadjiruadebemada ēdrΛdapeda Ãcõrē nezocarāda panesidaa jipa odi carea.

¹⁹ MΛa māwã nezocadebemada bedea bΛa nañ crīchada jaradiai carea. Ara bādjideba cawadida zarea bΛ bērã māwã jaradia bΛa. Wārāda naēna bārāba ara bādjida bΛsidaa cadjirua nezocada beadi carea. Māwã bārāba miã peraidebemada, jūma cadjirua sida ewariza wetara o panabadjidaa. BaribΛrΛ idira Ãcõrē nezocarã bērã ara bādjida bΛdadua jipa odi carea. MāwābΛrΛ Ãcõrē itea bia beadia. ²⁰ Bārāra cadjirua nezocarã baside jipa odida crīchadaca basía. ²¹ BaribΛrΛ cadjirua o panΛneba ¿cārē biada edasida? ¿Māwã

o panana carea idira quĩrã pera panΛẽca? Cadjirua o panΛ carea õberãrãra beudia. ²² Idira bãrãra cadjiruadebemada õdrΛpedada bãrã Ãcõrẽ nezocada panesidaa. Mãwã bãrãra Ãcõrẽ itea bia panesidaa. Mã bãrã idji ume ewariza zocai panania. ²³ Wãrãda cadjirua o panΛ carea õberãrãra beudia. BaribΛrΛ dadjirã Boro Jesucritodeba Ãcõrẽba ewariza zocai baida bari dia bΛa.

7

Mĩã amacara panΛ leydeba Pauloba jaradiada

¹ Djabarã, Ãcõrẽba Moisea diada leyra cawa panΛ bãrã mã leydeba mã bãrãa bedeaya. Bãrãba cawa panΛa ababe zocai panΛnebΛrΛ dadjirãra mã leydeba panΛda. ²⁻³ Naã quĩrãca bΛa. Mã leyba jara bΛa wẽrã quima bara bΛra idji quima zocai bΛde idji ume baida bΛda. Idji quima wadi zocai bΛde mã wẽrãba dewara umaquĩrãda edaibΛrΛ, leyba jara bΛa wẽrãra daunemasida. BaribΛrΛ idji quimada beusira wẽrãra idji quima ume baida bΛ leydebemada õdrΛsia. Mãne idjia dewara umaquĩrãda edaibΛrΛ, daunemaẽ bΛa.

⁴ Djabarã, ara mã quĩrãca Crito beudadeba bãrãra Ãcõrẽba Moisea diada leydebemada beusidaa. Mãwã dewaradeba poya panania. Idira bãrãra Crito dji ãrẽbadadea. Idjideba panΛ bãrã Ãcõrẽ itea poya bia odia. ⁵ Dadjirãra naã djaraba o quĩrã bΛdeba nĩbasida de Ãcõrẽba Moisea diada leyba jara bΛ carea wetara cadjiruada o quĩrãsidea. Mãne cadjirua o panΛ carea beudida

panasidaa.* 6 BaribΛΓΛ Ācōrēba Moisea diada leydeba pananada dadjirāra ēdrΛsidaa. Maļ leydebemada beusida bēra idira Ācōrēra idji Jauredeba ēpēnia. Waa crīchadaēa Moiseba bΛda leydeba ēpēnida.

Cadjirua o quĩrĩã bΛdebema

7 ¿Maļnebemada sāwā crīcha panΛ? ¿Ācōrēba Moisea diada leyra cadjiruaca? ¡Māwāéa! Maļ ley neē badabara mĀa adua baciasia cārēda cadjiruada. Maļ leyba djārānera awuarāduada adaēbara, mĀa djārāne awuaira cadjiruada adua baciasia.† 8 BaribΛΓΛ awuarāduada ada bēra cadjirua o quĩrĩã bΛdeba mĀa ne jūmada wetara awuasia. Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quĩrĩāé baciasia.‡ 9 Naēna maļ ley adua baside mĀra necai babadjia. BaribΛΓΛ cawaside mĀa cadjiruada o quĩrĩāsia. Maļbe cadjirua carea beuida basia. 10 Maļ ley ĩjā o bΛdeba mĀra Ācōrē ume ewariza zocai baida basia. BaribΛΓΛ oca bēra maļ leyba cawabisia mĀra beuida bΛda. 11 Maļ leyba jara bΛ carea mĀa cadjiruada wetara o quĩrĩāsia. Maļbe cadjiruaba mĀra cūrūgasia crīchamārēã maļ leydeba jipa baida. BaribΛΓΛ ĩjā oca bēra beuida basia.

12 Wārāda maļ leyra Ācōrēnea. Maļ leyba jara bΛra jūma bio bia bΛa, jipa bΛa, idjaba aride bΛa. 13 Māwāra ¿ley bia bΛba mĀra beubisica? ¡Māwāéa!

* 7:5 Beudida panasidaa. Griego beedeade nāwā bΛ bΛa: “Beudira zau panasidaa.” † 7:7 Exodo 20:17. ‡ 7:8 Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quĩrĩāé baciasia. Griego beedeade nāwā bΛ bΛa: “Ley neēne cadjiruara beusia.”

ÃtebΛΓΛ cadjirua o ʘΛ carea m̃ra m̃wã beuida ʘasia. M̃a cadjirua o ʘΛ carea mañ ley bia ʘΛba jara ʘΛa m̃ra beuida ʘΛda. M̃wã ebuda ʘΛa cadjiruara s̃wãbΛΓΛ ʘΛda. M̃a cadjirua o ʘΛra w̃rãda bio cadjirua ʘΛa.

¹⁴ Dadjirãba cawa panΛa Ãcõrẽba Moisea diada leyra Ãcõrẽ Jauredeba zesida. BaribΛΓΛ m̃ra nañ djarade ʘΛa. M̃ra cadjiruaba nẽdoda quĩrãca ʘΛa idji nezocada ʘamãrẽã. ¹⁵ M̃a adua ʘΛa cãrẽ cãrẽã jãwã obarida. M̃a ne bia o quĩrã ʘΛra ocaa, ãtebΛΓΛ m̃a cadjirua o quĩrãé ʘΛda obaria. ¹⁶ BaribΛΓΛ m̃a cadjirua o ʘΛra o quĩrãé ʘΛ bẽrã ebuda ʘΛa Ãcõrẽba Moisea diada leyra m̃a bia unu ʘΛda. ¹⁷ Mañ bẽrã ara m̃djia quĩrã ʘΛdeba cadjiruara o ʘΛã, ãtebΛΓΛ cadjirua m̃ sode ʘΛba m̃wã obibaria. ¹⁸ M̃a cawa ʘΛa m̃ soderã biada neẽda. Biara jaraibΛΓΛ, m̃ra nañ djarade ʘΛ bẽrã ara m̃djia quĩrã ʘΛdeba biada poya ocaa. M̃a biada o quĩrã ʘΛm̃ina poya ocaa. ¹⁹ W̃rãda m̃a bia o quĩrã ʘΛra ocaa, ãtebΛΓΛ cadjirua o quĩrãé ʘΛda obaria. ²⁰ M̃a cadjirua o quĩrãé ʘΛda o ʘΛm̃ina, ara m̃djia quĩrã ʘΛdeba m̃wã o ʘΛã. ãtebΛΓΛ cadjirua m̃ sode ʘΛba m̃wã obi ʘΛa.

²¹ Mañ bẽrã nañda cawa ʘΛa: m̃a biada o quĩrã ʘΛm̃ina cadjirua m̃ sode ʘΛba cadjiruada obibaria. ²² W̃rãda m̃a sodeba Ãcõrẽ leyra bio bia unu ʘΛa. ²³ M̃wãm̃ina dewara cr̃cha sida m̃ sode ʘΛa. MañgΛba m̃ preso eroʘΛ quĩrãca m̃a cadjiruada obibaria. M̃a bia o quĩrã ʘΛra mañ cr̃chaba idu obi quĩrãca ne bia oi cr̃cha ume djõ ʘΛ quĩrãca.

²⁴ ¡M̃ra m̃ã djuburi ʘΛa! ¿Caiba m̃ra êdra

ħai nañ cacua beuida ħaba cadjirua o quĩrĩa ħadebemada? ²⁵ Ababe Ācõrẽba_{ra} dadjirã Boro Jesucritoħeba m̃ra ědr̃ ħaya. Mañ carea m̃a idjĩa bia ħada aya. Wãrãda m̃ crĩħade Ācõrẽ leyra ïã o quĩrĩa ħa, barib_{ra} nañ djarade ħa bẽrã cadjirua m̃ soħe ħaba cadjiruada obibaria.

8

Ācõrẽ Jaureħeba nĩbaħidebema

¹⁻² Iħira dadjirãra Jesucrito ume pan_a bẽrã ni maãrĩ bida beħeade pan_aħe.* Ācõrẽ Jaureba dadjirãa zocai ħai djiwiħida Jesucritoħeba diasia. Dadjirãra cadjiruadebemada idjaba beħidebemada ědr̃ ħasia. ³ Ācõrẽba Moisea diada leyba dadjirãra cadjiruadebemada poya ědr̃ ħaħ basía. Nañ djaraba o quĩrĩa ħaħeba nĩnaba mañ ley ïã oħi cãyãbara cadjiruada obadaa. Barib_{ra} Ācõrẽba idji Warrada diabuesia dadjirã dji cadjiruarã quĩrãca ħamãrẽã. Mañne idji Warrara dadjirã cadjirua carea beusia. Mãwã Ācõrẽba idji Warradeba dadjirãra cadjiruadebemada ědr̃ ħasia. ⁴ Idjĩa mãwã osia dadjirãba poya jipa oħamãrẽã idji leyba jara ħa quĩrãca. Iħira dadjirãra poya jipa nĩbaħia nañ djaraba o quĩrĩa ħaħeba nĩnaħ bẽrã, aħe_{ra} Ācõrẽ Jaureħeba nĩna bẽrã.

⁵ Nañ djaraba o quĩrĩa ħaħeba nĩnaba ababe nañ djaraba cadjirua o quĩrĩa ħadr̃ crĩħabadaa. Barib_{ra} Ācõrẽ Jaureħeba nĩnaba Ācõrẽ Jaureba

---

* **8:1-2** Griego beħeade ħca_{ra} cartade nañ sida ħa ħa: “Ādjirãra nañ cacuaba cadjirua o quĩrĩa ħaħeba nĩnaħ bẽrã, aħe_{ra} Ācõrẽ Jaureħeba nĩna bẽrã.”

quĩrĩã ɓadrɒ crĩchabadaa. ⁶ Nañ djaraba o quĩrĩã ɓada abaɓba crĩcha ɓaibɒrɒ beuya. Baribɒrɒ Ācõrẽ Jaureba quĩrĩã ɓada crĩcha ɓaibɒrɒ necai ɓaya idjaba ewariza Ācõrẽ ume zocai ɓaya. ⁷ Aɓaɓba nañ djaraba o quĩrĩã ɓada crĩcha ɓaibɒrɒ, Ācõrẽ ume dji quĩrũa. Ācõrẽ leyra ãjã o quĩrĩãéa, ni poya ãjã oẽa. ⁸ Nañ djaraba o quĩrĩã ɓaɗeba nĩnara Ācõrẽba bia unucaa.

⁹ Baribɒrɒ Ācõrẽ Jaureda wãrãda ɓãrã soɗe ɓɒɓɒrɒ, idjideba nĩnaa. Nañ djaraba o quĩrĩã ɓaɗeba nĩnaẽa. Wãrãda Crito Jaure neẽ ɓara Critoɗeẽa. ¹⁰ Baribɒrɒ Critoda ɓãrã soɗe ɓɒɓɒrɒ, ɓãrã jaureza zocai ɓa Ācõrẽba ɓãrãra jipa unu ɓa ɓẽrã. Mãwãmĩna ɓãrãba cadjirua o panana carea nañ djarade beuɗia. ¹¹ Baribɒrɒ idji Jaureda ɓãrã soɗe ɓa ɓẽrã, idjideba ɓãrã cacua beuida ɓara ãrẽbabiya Jesu ãrẽbabida quĩrãca.

¹² Djabarã, dadjirãra wãrãda Ācõrẽ Jaureɗeba nĩɓaɗida panɒa. Nañ djaraba o quĩrĩã ɓaɗeba nĩɓaɗiẽ panɒa. ¹³ ɓãrãda nañ djaraba o quĩrĩã ɓaɗeba nĩɓaɗibɒrɒ beuɗia. Baribɒrɒ nañ djaraba cadjirua o quĩrĩã ɓada Ācõrẽ Jaureɗeba igaradibɒrɒ, ewariza Ācõrẽ ume zocai panania. ¹⁴ Jũma Ācõrẽ Jaureɗeba nĩnara Ācõrẽ warrarãa. ¹⁵ ɓãrãba Ācõrẽ Jaure edasidade nezocada ɓaẽ basía. Āteɓɒrɒ ɓasía Ācõrẽ warrarãda ɓeadaɓãrẽã. Idjideba ne wayaɗacaa ãteɓɒrɒ Ācõrẽa “mã Zeza” abadaa. ¹⁶ Dadjirã soɗe Ācõrẽ Jaureba cawabi ɓa wãrãda Ācõrẽ warrarãda. ¹⁷ Idji warrarã ɓẽrã Crito ume ãbaa idjia erobɒɗebemada edaɗia. Dadjirãda wãrãda Crito bia mĩgada quĩrãca bia

mĩga pananibΛrΛ, Ācōrēba Crito ume ābaa bio bia bΛya.

Bajãne bia pananinebema

¹⁸ Dadjirã naļ ewaride bia mĩga panΛnebemada mĀa mĀcua crĩchacaa, nocoarebema ewaride Ācōrēba dadjirãra bia bΛi bērã. ¹⁹ Ne jūma Ācōrēba ocuađaba quĩrĩã bΛa idji warrarã bia panebΛdada isabe unubida. ²⁰⁻²¹ Naēna ne jūma Ācōrēba bia ocuađara biē besia. BaribΛrΛ iduba mĀwã biē beē basía, ātebΛrΛ Ācōrēba biē bΛsia. MĀwãmĩna ne jūma biē beđaba jĀã bΛa Ācōrēba idji warrarã bia bΛi quĩrãca bia bΛmārēã. Maļbe waa berawaēa.

²² Dadjirãba cawa panΛa wērãba warra tobΛrΛde pua carea isabe to quĩrĩãbarida. Ara maļ quĩrãca ne jūma Ācōrēba ocuađara puadeba beaca bΛa. Maļ carea isabe bia be quĩrĩã bΛa. Ācōrēba ocuađa biē beđa ewarideba aba ididaa mĀwã bΛa. ²³ Maļ awara Ācōrēba dadjirã cacuara bia bΛmārēã jĀã panΛmisa dadjirã sida puadeba panΛa. Idji warrarã edabΛrΛde mĀwã oya. Idji Jaureda dadjirãa naãrã diasia wãrãda idji warrarãda cawađamārēã.

²⁴ Ācōrēba dadjirãra ēdrΛ edada bērã maļgΛra jĀã panΛa. Dadjia jĀã panΛra wadibida neē panΛa. EropanΛbara ¿cārē cārēã jĀã panacasida? ¿Caiba idjia erobΛ edai carea jĀã bai? ²⁵ BaribΛrΛ dadjirãba jĀã panΛra wadibida neē panΛ bērã jūma droa panΛneba cawa panΛa wãrãda edađida.

²⁶ Maļ awara ara dadjiduba ΛbΛaē panΛ bērã Ācōrē Jaureba dadjirãra careba bΛa. Wãrãda adua panΛa sãwã Ācōrēa aride iwidiđida. BaribΛrΛ Ācōrē Jaureba dadjia poya jarađaca bedeadeba

dadjirã carea ãcõrẽa iwidibaria. ²⁷ Maãne ãcõrẽ dadji so acΛbariba idji Jaureba iwidì bΛara cawa bΛa, idjia quĩrĩã bΛ quĩrĩca idjiderã carea iwidibari bẽrã.

Ãcõrẽba ne jũmaneba carebalaria

²⁸ ãcõrẽba crĩcha bada quĩrĩca idji quĩrĩã beada trãsia. Dadjirãba cawa panΛa maãgrã itea ãcõrẽba ne jũmaneba biada obarida. ²⁹ Idjia naẽnaeda cawa basia cairãda idjiderã baida. ãdjirãra basia idji Warra Jesu quĩrĩca beadamãrẽã. Mãwã idji Warra Jesura djabarã zocãrã panΛebemada dji nabemaa. ³⁰ ãcõrẽba idji Warra Jesu quĩrĩca beadamãrẽã naẽnaeda bΛdara idjimaa trãcuasia. Idjia trãcuadara jipa unusia. Idjia jipa ununarãa idji biya quirudebemada diaya.

³¹ ¿MaãgΛdebemada sãwã crĩcha panΛ? ãcõrẽa dadjirãare bΛ bẽrã ¿caiba dadjirãra poyai? ³² Wãrãda ãcõrẽba idji Warra arada wãgaẽ basia ãtebΛrΛ jũma dadjirã carea idu beabisia. Maã bẽrã ¿idjia dadjirãa ne jũma biada Crito ume ãbaa diaẽca? ³³ ¿Caiba ãcõrẽa idjia edadarãda poya biẽ jarai? ãcõrẽba dadjirãra jipa unubaria. ³⁴ ¿Caiba dadjirãra bedea de panΛana adi? Ni abΛba mãwã jaradaẽa Jesucritora dadjirã carea beuda bẽrã. Idjira beu badada ãrẽbasia. Idira ãcõrẽ jΛwa araare bΛa. Mama dadjirã carea ãcõrẽa be dea djuburia bΛa. ³⁵ ¿Caiba dadjirãra Crito quĩrĩãnebemada poya ãyã bΛi? Ewari zarea zebΛrΛde, bia mĩga panΛne, ãberãrãba dadjirã biẽ odi carea ãpẽ panΛne, jarraba zebΛrΛde, cacua de jΛni carea neẽ panΛne, minijĩchiade panΛne, ãberãrãba bea quĩrĩã panΛne

ni abaΛba dadjirãra Crito quĩrĩãnebemada poya ãyã
 bΛãa. ³⁶ ãcõrẽ Bedeade nãwã bΛ bΛa:
 Ewariza bΛ carea दौरा bea quĩrĩã panΛa. Oveja
 beabΛda quĩrãca beaðida crĩcha panΛa.†

³⁷ BaribΛrΛ Critoba dadjirãra quĩrĩã bΛa.
 Idjideba jũma maãgΛara dadjirãba poyabadaa.
³⁸⁻³⁹ Maã carea mΛa cawa bΛa dadjirãda beudibΛrΛ
 wa zocai pananibΛrΛ, ãcõrẽ quĩrĩãnebemada jĩga
 pananaẽda. Naã ewaride, nubema ewaride bida
 jĩga pananaẽa. Idjaba bajãnebema nezocarãba,
 jairãba, dji droma beaba, naã dedaade λtΛara
 beaba, naã dedaade jewedaara beaba, ni
 cãrẽ ãcõrẽba odadebema bida dadjirãra idji
 quĩrĩãnebemada poya ãyã bΛdaẽa.‡ Ara maã
 quĩrĩãra dadjirã Boro Jesucritoẽba unubisia.

9

ãcõrẽba israelerã edada

¹ MΛra Critode bẽrã wãrã bedeada jaraya.
 Sewa oẽa. ãcõrẽ Jaureba mΛ soðe naã bedeara
 wãrã arada cawabi bΛa. ²⁻³ Naãda jaraya: mΛ
 eberãrã judiorã carea ewariza bio sopua babaria.
 ãdjirãra ãcõrẽ ume biẽ panΛnebemada poya bia
 bΛibara, mΛda ãdjirã cacuabari Critodebemada
 jĩga becasia. ⁴ ãdjirãra Israeldebemaa. ãcõrẽba
 ãdjirãra naãrã edasia idji warrarãda beaðamãrẽã.*
 Idji quĩrãwãrẽã dorrodorroadã ãdjirãa unubisia.†
 ãdji drõã naẽnabemarã ume bedeã bΛasia.‡ Idji ley

† **8:36** Salmo 44:22. ‡ **8:38-39** Jairã. Griego bedeade nãwã bΛ
 bΛa: “Dji dromarãba, jũma poya beaba.” * **9:4** Exodo 4:22. † **9:4**
 Exodo 40:34-35. ‡ **9:4** Genesi 12:1-3.

sida Moisedeba ãdjirãa diasia. ãdjirãa cawabisia idji dede cãrêda odida panΛda idjaba jũma idjia diai jaraðara ãdjirã itea ðasia. ⁵ ãdji drõã naẽnabemarãra dji dromarãda ðeasia. ãdjirãneba Critora naλ djarade zesia. IdjidrΛ jũmarã ãcõrêa. IdjiaðarΛ dadjirãba ewariza bia bedeadida panΛa. Bia ðΛa mãwã baida.

⁶ Mãa jaraẽ ðΛa ãcõrêba israelerã itea oyada adara oẽ ðΛda. ãtebΛrΛ mãa jara ðΛa jũma Israeldeba yõpedadara ãcõrê quĩrãpita israelerãéda.

⁷ Idjaba jũma Abrahaλneba yõpedadara ãcõrê quĩrãpita Abrahaλ warrarã araẽa. ãcõrêba Abrahaλa nãwã jarasia: “Mãa warrarã diai jaraðara bΛ warra Isadeba zedia.”[§]

⁸ Mãa bedebaba dadjirãa cawabi ðΛa jũma Abrahaλneba naλ djarade topedadara ãcõrê warrarãéda. ãcõrêba diai jarada warrarãdrΛ Abrahaλ warrarã araa. ⁹ ãcõrêba Abrahaλa diai jarada bedeara naλgΛa: “Za zeĩ poade ara naλ ewari quĩrãca mãra wayacusa zeya. Mãne Saraba warrada to erobaya.”*

¹⁰⁻¹² Mãa awara ãcõrêba cawabisia idjia eda quĩrã ðΛda edabarida. Idjaba cawabisia ni abΛda edacada ãdjia o panΛra bia unu ðΛ bẽrã ãtebΛrΛ edabaria idjia trãna bẽrã. Nãwã cawabisia: Rebecaba mĩguisoda tosia. Dji zezara dadji drõã naẽnabema Isa basía. BaribΛrΛ mãa warrarã todi naẽna idjaba biada ni cadjiruada odi naẽna ãcõrêba Rebecaa jarasia: “Dji nabemada dji

§ 9:7 Genesi 21:12. * 9:9 Genesi 18:10,14.

tēābema jλwaeda baya.”† 13 Maλ carea Ācōrē Bedeade nāwā bλ bλa: “Mλa Jacoboda quĩrĩasia, maλne Esaúra unu amasia.”‡

14 ¿Maλnebemada sāwā crĩcha panλ? ¿Ācōrēba jipa ocada crĩcha panλca? ¡Māwāéa! 15 Ācōrēba Moisea nāwā jarasia:

Mλa quĩrā djuburia quĩrĩā bλ ēberāda quĩrā djuburiaya idjaba mλa quĩrĩāneba careba quĩrĩā bλ ēberāda quĩrĩāneba carebaya.Š

16 Wārāda Ācōrēba edabλrλ ēberāra edacaa maλ ēberāba o bλda bia unu bλ bērā ni dji ēberāba māwā quĩrĩā bλ bērā. Ātebλrλ idjia quĩrā djuburia quĩrĩā bλdrλ edabaria. 17 Ācōrē Bedeade idjia Egiptodebema boroa jaradada nāwā bλ bλa:

Mλa bλra dji boroda bλsia bλ mĩgabi bλdeba mλ λbλada unubi carea. Māwā mλra jūma naλ ējūāne trλ bλga baya.*

18 Maλba cawabi bλa Ācōrēba abaλda quĩrā djuburia quĩrĩā bλbλrλ māwā obarida idjaba abaλda cλwλrλ zarea bλ quĩrĩā bλbλrλ māwā bλbarida.

19 Maλ bedeā carea abaλba nāwā jaraisicada: “Ācōrēba māwā obari bērā ¿cārē cārēā dadjirāra bedeade panλana a bλ? ¿Idjia dadjirā bλda quĩrāca panλēca?” 20 Baribλrλ dji māwā bedeā bλra ¿cai māwā Ācōrēa bedeai carea? Zocoba dji cađaa jaraida bλca: “Bλa ¿cārē cārēā mλra jāwā osi?”

21 ¿Dji egoro cabariba o quĩrĩā bλ quĩrāca oiē bλca? ¿Abari egoroba zoco ewari droma careabemada, baridua ewari careabema sida oida bλēca?

† 9:10-12 Genesi 25:23. ‡ 9:13 Malaquia 1:2-3. Š 9:15 Exodo 33:19. * 9:17 Exodo 9:16.

22 Ara maļ quīrāca Ācōrēba o quīrīānada osia. Ēberārāba cadjirua o panΛ carea Ācōrēba idji quīrūbideba idjaba idji ΛbΛadeba cawa opeḁa tΛbΛ uruaḁe batabueida b̄asia. BaribΛrΛ ādjia cadjirua o panΛra jūma droasia. 23 Māwā droasia idji biya quīru waiḁΛa bΛdebemada idjia quīrā djuburia bΛ ēberārāa cawabi carea. Ādjirāra idjia naēna edasia idji bia quirudebemada erobeadamārēā. 24 Dadjirāra maļ ēberārānebemaa. ΛcΛrΛ judiorāa idjaba ΛcΛrΛra judiorāēā. BaribΛrΛ Ācōrēba jūma dadjirāra trāsia. 25 Ācōrēba jaraḁada Osea cartade nāwā bΛ bΛa:

Mā puruē baḁada mā puruaḁa aya. Mā quīrīāē b̄ada puruda mā quīrīā bΛ puruaḁa aya.†

26 Idjaba nāwā bΛ bΛa:

Mā jarasia bārāra mā ēberārāēda.

Māwā jaraḁama mā bārāra mā warrarāana aya.‡

27-28 Idjaba Isaíaba israelerānebemada nāwā jarasia: Israelerāra zocārā panΛa pusa ībΛ quīrāca. Māwāmīna ādjirāra zocārāēbe ēdrΛēdia dadjirā Boro Ācōrēba naļ ējūāne b̄eara isabe jūma cawa oi b̄ērā.§

29 Idjaba maļ naēna Isaíaba nāwā jarasia:

Dadjirā Boro jūma poya bΛba dadji israelerāra ΛcΛrΛ zocai bΛḁaēbara, Sodomanebemarā, Gomorraḁebemarā quīrāca ni aba bida neē bacasia.*

Judiorāba Crito ūjānaē panΛnebema

† 9:25 Osea 2:23. ‡ 9:26 Osea 1:10. § 9:27-28 Isaía 10:22,23.

* 9:29 Isaía 1:9.

³⁰ ¿Mañba cãrêda jara ðΛ? Judiorãéba jΛrΛðaca basía Ācõrê quĩrãpita jipa ðeadi carea. BaribΛrΛ Critora ïjãpedada bẽrã Ācõrêba ãdjirãra jipa unusia. ³¹ Mañne israelerãba Ācõrê quĩrãpita jipa ðeadi carea leyðeba jΛrΛ pananamĩna Ācõrêba jipa unuê basía. ³² ¿Cãrê cãrêã ãdjirãra jipa unuê basi? Jipa unuê basía Crito ïjãni cãyãbara ãdjia o panΛneba idji quĩrãpita jipa ðeadi carea jΛrΛ panana bẽrã.† Wãrãda ãdjirãba Critora ïjãnaé basía mõgarade tẽnedrΛbΛda quĩrãca. ³³ Ācõrê Bedeade mañnebemada nãwã ðÁ ðΛa:

Ūrĩnada. Mãa Sioã purude de oi careabema
mõgarada ðΛbΛrΛa.‡

Mañ mõgarade ëberãrãra tẽnedrΛðapeda ðaedia.
BaribΛrΛ idji ïjã ðΛba idji quĩrĩãbe ïjã ðaëa.§

10

¹ Djabarã, mãa sodeba quĩrĩã ðΛa Ācõrêba israelerãra ëdrΛ edaida. Mañ carea mãa Ācõrêa iwiði ðabaria. ² Mãa jaraya ãdjirãba Ācõrêra wãrãda ëpẽ quĩrĩã panΛda. Mãwãmĩna Ācõrêba quĩrĩã ðΛðebemada ãi crĩcha panΛa. ³ Ācõrêba sãwã ëberãrã jipa unubarida ãdjirãba cawadacaa. Mañda igaradapeda ara ãdjia o panΛneba jΛrΛ panΛa Ācõrê quĩrãpita jipa ðeadi carea. ⁴ BaribΛrΛ Crito ïjãbΛdara Ācõrêba jipa unubaria. Mañ bẽrã

† **9:32** ãdjia o panΛneba. Griego bedeade λcΛrΛ cartade nãwã ðÁ ðΛa: “Ācõrêba Moisea diada ley ïjã o panΛneba.” ‡ **9:33** Sioã purura idjaba Jerusaleã abadaa. § **9:33** Idji quĩrĩãbe ïjã ðaëa. Griego bedeade ðÁ ðΛa: “Peraëa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6.

ley ñjã o pananeba jipa beadi carea waa jaŋaŋdiẽ panaa.

⁵ Moiseba ßasia sãwã ëberãrãra Æcõrẽba diada leydeba poya jipa beadida. Nãwã ßasia: “Ëberãba nañ leyba jara ßara ñjã o ßaibara, zocai ßaya.”*

⁶ Baribara Crito ñjãbarada Æcõrẽba jipa unubaria. Mañ ëberãba jarabaria: “Ba sode crĩcharãdua abaada bajãnaa wãida ßada Crito nañ duɗaa zebi carea. ⁷ Crĩcharãdua abaada beuɗarã panabadamaa wãida ßada Crito ãrëbabi carea.”

⁸ Baribara Æcõrẽ Bedeade nãwã ßá ßaa: “Ba Æcõrẽ bedeara cawaicha ßaa.† Ba iteba idji bedeara jaraida ßaa idjaba ba sodeba ñjãida ßaa.”‡ Idji bedeara daiba nãwã jaradia panaa jũmarãba ñjãnamãrẽã: ⁹ ba iteba Jesura jũmarã Boroada aibara, idjaba Æcõrẽba idjira ãrëbabisida ba sodeba ñjãibara, Æcõrẽba ëdra edaya. ¹⁰ Wãrãda abaaba sodeba ñjãibara, Æcõrẽba jipa unuya. Iteba Jesura jũmarã Boroada aibara Æcõrẽba ëdra edaya.

¹¹ Æcõrẽ Bedeade nãwã ßá ßaa: “Idji ñjã ßaba idji quĩrĩãbe ñjã ßaẽa.”§ ¹² Æcõrẽra jũmarã Boro bẽrã judiorãra, judiorãé sida abarica obaria. Idjia quĩrã djuburia iwidibadara bio carebabaria. ¹³ Æcõrẽ Bedeade nãwã ßá ßaa: “Dadjirã Boro Æcõrẽa quĩrã djuburia iwidibadara jũma ëdra edaya.”*

¹⁴ Baribara ëberãrãba wadi dadjirã Boro Jesu-crito ñjãnaẽ panane çsãwã idjia quĩrã djuburiada

* **10:5** Levitico 18:5. † **10:8** Ba Æcõrẽ bedeara cawaicha ßaa. Griego bedeade nãwã ßá ßaa: “Idji bedeara ba caita ßaa.” ‡ **10:8** Deuteronomio 30:14. § **10:11** Idji quĩrĩãbe ñjã ßaẽa. Griego bedeade ßá ßaa: “Peraẽa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6. * **10:13** Joel 2:32.

iwididi? Idjidebemada wadi ũrĩnaẽ panΛne ζsãwã ãjãni? Idjaba ni abaΛba ãdjía jaradiade wãébΛrΛ ζsãwã idjidebemada ũrĩni? ¹⁵ ãcõrẽba ni abaΛda di-abueébΛrΛ, ζsãwã jaradiade wãni? ãcõrẽ Bedeade nãwã bΛ bΛa: “Bedeia bia jarade zebΛdara bio bia beaa.”†

¹⁶ BaribΛrΛ jũma judiorãba bedeia bia Critodebemada ãjãnaẽ basía. Isaía cartade nãwã bΛ bΛa: “Mã Boro, daiba jarapedadara ζcaiba ãjãsi?”‡

¹⁷ Wãrãda ëberãrãba Critodebemada naãrã ũrĩnida panΛa poya ãjãni carea. § ¹⁸ BaribΛrΛ mã iwidiya: ζJudiorãba mã bedeara ũrĩnaẽ basica? Wãrãda ũrĩsidaa. ãcõrẽ Bedeade nãwã bΛ bΛa:

Idjidebemada jũma naã ëjũãne jarasidaa. Mã bedeara tΛmΛeda jara wãsidaa.*

¹⁹ Mã wayacusa iwidiya: ζjudiorãba mã bedeara cawadaca basica? Mãẽ, cawasidaa judiorãẽba cawapedada quĩrãca. Mã carea Moiseba ãcõrẽneba judiorãa naãrã jarasia:

Mã edadaẽ puru careba bΛdeba mã bãrãra ji-waída bΛya mãda quĩrĩãnamãrẽã.

Mã adua bada puru careba bΛdeba mã bãrãra quĩrũbigaya mãda quĩrĩãnamãrẽã.†

²⁰ Idjaba Isaíaba ãcõrẽneba ne wayaa neẽ nãwã jarasia:

---

† **10:15** Griego bedeade nãwã bΛ bΛa: “Bedeia bia jarade zebΛda jĩrũra bio bia quedea.” Isaía 52:7. Griego bedeade ãcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Necai bai bedeia jarade zebΛdara.” ‡ **10:16** Isaía 53:1. § **10:17** Critodebema. Griego bedeade ãcΛrΛ cartade bΛ bΛa “ãcõrẽ Bedeia.” * **10:18** Salmo 19:4. † **10:19** Deuteronomio 32:21.

Mã jΛrΛdãē pananaba m̃ra unusidaa. M̃nebema
iwididaē pananarãa ara m̃djidebemada
cawabisia.†

²¹ BaribΛrΛ israelerãnebemada Isaíaba Ācōrēneba
nãwã jarasia:

Ewariza m̃a jΛwa wabadjia ēberãrã cΛwΛrΛ zarea
bea, m̃ ĩjãé beara m̃maa zedamãrẽã.§

11

ΛcΛrΛ judiorãba Crito ĩjãpedada

¹ Maã carea m̃a naãda iwidiya: ¿Ācōrēba is-
raelerã idji ēberãrãda igarasica? ¡Mãwãé! M̃da
israelerãnebemaa, Abrahaã ēberãrãnebemaa, Ben-
jamiãneba yōnaa. ² Ācōrēba naēna israelerãra eda-
sia idji puruda ßamãrẽã. Maã bẽrã ãdjirãra igaraē
ßΛa. Bãrãba Ācōrẽ Bedeade Eliãdebema ßadada
cawa panΛa. Eliãba Ācōrẽa israelerãra nãwã biē
jarasia. ³ “M̃ Boro, ßadeba bedeabadarãda jũma
quenasiãda idjaba ßΛa animarã babue diabadada
jũma ãrĩsidaa. Ababe m̃drΛ ßΛa, baribΛrΛ m̃ siãda
beadi carea jΛrΛ panΛa.”* ⁴ Maãne Ācōrēba nãwã
panusia: “M̃a siete mil ēberãrãda m̃ itea waga
erobΛa. Ādjirãra Baal quĩrãpita chĩrãborode ßarru
cobeadaçaa.”† ⁵ Ara maã quĩrãca naã ewaride
biãda Ācōrēba idji biãdeba dai judiorãda zocãrãēbe
edasia idjiderãda beadamãrẽã. ⁶ Mãwã Ācōrēba
idji biãdeba edasibΛrΛ, daiba o panΛ carea edaē
basía. Daiba o panΛ carea edadabara, mãwãra idji
biãdeba edaē bacasia.

† **10:20** Isaía 65:1. § **10:21** Isaía 65:2. * **11:3** 1 Reye 19:10,14.

† **11:4** 1 Reye 19:18.

7 ¿Mañnebemada sãwã crīcha panΛ? Israelerãba Ñcõrẽ quĩrãpita jipa ðeadi carea jΛrΛ pananamĩna jipa ðeadaẽ basía. BaribΛrΛ israelerã zocãrãẽ panΛba ãjãsidaa, Ñcõrẽba edada bẽrã. Ñdjirãda Ñcõrẽba jipa unusia. Waabemarãba ãjã quĩrĩãnaẽ basía. 8 Ñcõrẽ Bedeade nãwã ðΛ ðΛa:

Ñcõrẽba ãdjirã crīchara ðΛsia poya cawarãnamãrẽã, ãdji dauba ununara poya cawarãnamãrẽã, idjaba ãdji cΛwΛrΛba ùrĩnara poya cawarãnamãrẽã.

Ñdjirãra waðibida ara mãwã panΛ. †

9 Idjaba judiorã boro Daviba maãgΛðebemada Ñcõrẽa jarasia:

Ñdjirã bia ne cobΛda carea idu crīchabidua ðΛa cawa oẽda.

Mãwã ãduba cūrũgadia animarã jidabadade edaa ðaebΛda quĩrãca. Mañne ãdjirãra cawa odua.

10 Ñdjirãra dauberrea ðea quĩrãca ðΛdua ãdjia unu panΛra cawarãnamãrẽã. Idjaba ewariza bia mĩgabidua. §

Ñcõrẽba judiorãẽ ãdra edada

11 Nañda mãa iwidiya: ¿judiorãba Critora igarasida bẽrã aþeda waa Ñcõrẽ ume poya bia ðeadaẽca? * jMãwãéa! ÑtebΛrΛ Crito igarapedada bẽrã Ñcõrẽba judiorãéda ãdra edabaria. Mãwã judiorãra jiwaida ðeapeda idjida quĩrĩãnia.

12 Judiorãba Crito igarapedada bẽrã ãdjirã cãyãbara Ñcõrẽba jũma nañ ãjũãnebema judiorãéera bio

† **11:8** Isaía 29:10. § **11:10** Bia mĩgabidua. Griego bedeade nãwã ðΛ ðΛa: “Ñdji ãcarrara jũrẽã ðΛdua.” Salmo 69:22-23. * **11:11**

Griego bedeade nãwã ðΛ ðΛa: “¿Judiorãra tẽnedrΛðapeda aþeda baesidaca?”

careba ʘʌ. Mañ bēřã judiorã wayacusa Ācōrē ume bia paneʘʌda ewaride ʘĀcōrēba jūmarãda biara carebaēca?

13 Mļa judiorãéa ne jaraya. Ācōrēba mļa bārãmaa diabuesia jaradia ʘamãrēã. Mañda mļa jūma jipa o quĩrĩã ʘʌ. 14 Mļa judiorãéa jaradia ʘʌdeba quĩrĩã ʘʌa mļ ēberãrã judiorã biða mañ beðeara ũrĩ quĩrĩãnida jiwaiða panʌ quĩrãca. Mãwã Ācōrēba ãdjirãra ʌcʌrʌ ãdrʌ edaya. 15 Ācōrēba judiorãra igarãda bēřã ʌcʌrʌ naļ ējũãnebemarãra idji ume bia ʘʌsia. Mañ bēřã Ācōrēba judiorã wayacusa bia edabʌrʌde ʘcãrēda sãwãi? Ādjirã siða beuðarã quĩrãca pananada Ācōrē ume zocai beaðia.

16 Trigo naãrã ewabʌdade paļda ocuadapeda mañ pañnebemada Ācōrēa aba diadibʌrʌ, waabema paļ siða Ācōrēnea. Ara mañ quĩrãca jūma judiorãra Ācōrēnea, ãdji drõã naēnabemarãda idjide bada bēřã. Idjaba bacuru carrada bia ʘʌbʌrʌ, dji jʌwate siða bia ʘea. Ara mañ quĩrãca jūma judiorãra Ācōrēnea, ãdji drõã naēnabemarãda idjide bada bēřã.

17 ʌcʌrʌ judiorãra Ācōrēnebemada jĩga panesidaa olivo bacuru jʌwate tētacuada quĩrãca. Bãrã judiorãéra Ācōrē neē panasidaa olivo bacuru iduba mẽã warida quĩrãca. Baribʌrʌ ʌcʌrʌ bãrã judiorãéra ʌcʌrʌ judiorã cacuabari Ācōrē ēberãrãda panesidaa iduba mẽã warida olivo bacuru jʌwatera dji tētacuadae cara ʘacuada quĩrãca. Mãwã idira Ācōrēba bãrã siða careba

panasidaa. Ācōrēba mañ bacurudebemada tētacuapeda olivo bacuru uđade cara ʘacuasia. Māwā ʘaiē ʘamīna Ācōrēba osia. Mañ bēra ʘjudiorāra wayacusa poya edaēca dji uđa bacuru ʘawatera wayacusa cara ʘacuabara quīrāca?

Ācōrēba jūma israelerā ēdra edaidebema

²⁵ Djabarā, māa quīrīā ʘa Ācōrēba naēna cawabiē ʘadada bārāba cawadida. Māwā judiorā cāyābara biara beada crīchadaēa. Ācōrēba naēna cawabiē ʘadara naḡa: zocārā judiorāda cawara zarea panesidaa idjaba cawara zarea panenia aba jūma dji Crito iḡanida pan judiorāēba iḡabadaa.

²⁶ Māwānacarea Israel purura Ācōrēba jūma ēdra edaya. Ācōrē Bedeade nāwā ʘa ʘa: Dadjirā Ēdra Edabarira Sioḡ purudeba zeya.† Idjia Jacobodeba yōpedadarāba cadjirua opeadara jūma quīrādoaya.

²⁷ Māa ādjirā ume bedeā ʘadara oya. Ādjia cadjirua opeadara quīrādoaya.§

²⁸ Judiorāba bedeā bia Jesudebemada igara pan bēra Ācōrē ume dji quīrūa. Mañ bēra bārā judiorāēra Ācōrē ēberārāda poya beadia. Baribara Ācōrēba ādjirā drōā naēnabemarāra edada bēra wadibida quīrīā ʘa. ²⁹ Wārāda Ācōrēba diadara jārīca. Idjia trānara igaraca. ³⁰ Bārā judiorāēba naēna Ācōrēra iḡanaca basía. Baribara judiorāba iḡanaē pan bēra idira Ācōrēba bārāra quīrā djuburia ʘa. ³¹ Ādjirāba idira iḡanaca

† **11:26** Sioḡ purura idjaba Jerusaleḡ abadaa. § **11:27** Isaía 59:20-21; 27:9.

nocoarebema ewaride Ācōrēba quīrā djuburi-
amārēā bārā judiorāē quīrā djuburia ʙΛ quīrāca.
32 Wārāda Ācōrēba iduaribisia jūmarāda cΛwΛrΛ
zarea ʙeadamārēā. Māwā jūmarāda quīrā djuburi-
aya.

33 Ācōrēra bio ne cawa ʙΛΛ idjaba crīcha cawa ʙΛΛ.
Idjia oi crīcha ʙΛra ni abaΛba poya cawaḏaḏa. Idjia
o ʙΛ sida poya cawaḏaḏa.

34 ¿Caiba Ācōrē crīchara cawa ʙΛ? ¿Caiba idjía
crīchada jaradiabari?

35 ¿Caiba Ācōrēra ne diasí jēda diamārēā?

36 ĀcōrēbΛrΛ ne jūmada osia. Ne jūmada idjideba
ʙΛΛ idjaba idji itea ʙΛΛ.

Dadjirāba ewariza idjía bia beḏeḏida panΛ. Bia
ʙΛΛ māwā ʙaida.

12

Ācōrē itea beḏadua

1 Maλba djabarā, Ācōrēba bārāra quīrā
djuburiada bērā, mλa bārāa beḏea djuburiaya ara
bādjida Ācōrēra diaḏamārēā. Idji itea bia beḏadua
bārāra bia unumārēā. Māwā bārāba wārāda idji
itea bia odia. 2 Naλ ējūānebemarāba quīrīā panΛ
quīrāca nībarānada, ātebΛrΛ crīcha djiwidi Ācōrēba
dia ʙΛḏeba jipa nībaḏadua. Māwā Ācōrēba quīrīā
ʙΛra bārāba cawadía. Jūma idjia quīrīā ʙΛra bia
ʙΛΛ, jipa ʙΛΛ, idjaba idjia bia unu ʙΛΛ.

3 Ācōrēba idji biaḏeba mλra ʙΛsia idji itea ne
o ʙamārēā. Maλ bērā mλa bārāa naḏda jaraya:
ni abaΛba crīchaiē ʙΛΛ ara idjida dji dromaara
ʙΛda. Bārāba Critora ījāpedada bērā Ācōrēba
bādjiza awara awara diasia ne oḏamārēā. Maλ

bērã idjia diaða quĩrãca bãdjia o pananebemada jipa crĩchaðadua. ⁴ Dadji cacuara aba ðamĩna dadji cacuade zocãrã eropanãa, jawada, jĩrũda, boroda, ne jũmaa. Baribãrã dadji cacuade beaba abarida oðacaa. ⁵ Ara maã quĩrãca dadjirãra zocãrã panamĩna, Crito ume panã bẽrã cacua aba ðã quĩrãca panãa. Mãwã dadjirã jũmarãda cacua abãde ãbaã panãa.

⁶ ãcõrẽba idji biãdeba dadjirãza ne oðamãrẽã awara awara diasia. Idjia ãcãrãã diasia idjideba bedeadamãrẽã. Mãwã diasibãrã, ãdjia wãrãda ãjã pananeba mãwã bedeadida panãa. ⁷ Idjia ãcãrãã diasia djãrã carebaðamãrẽã. Mãwã diasibãrã, djãrãra carebaðida panãa. Idjia ãcãrãã diasia idji bedeadã jaradiaðamãrẽã. Mãwã diasibãrã, idji beðearã jaradiaðida panãa. ⁸ Idjia ãcãrãã diasia djabarã careba pananeba biara ãjãnamãrẽã. Mãwã diasibãrã, djabarãra carebaðida panãa biara ãjãnamãrẽã. ãcãrãã diasia ne dia pananeba djãrã carebaðamãrẽã. Mãwã diasibãrã, sobiãdeba diaðida panãa. ãcãrãã diasia djabarã boroda beaðamãrẽã. Mãwã diasibãrã, quĩrãcuiã jipa o beaðida panãa. Idjaba ãcãrãã diasia djãrã quĩrã djuburiãdamãrẽã. Mãwã diasibãrã, ðãsrĩdeba quĩrã djuburiãðida panãa.

⁹ Soðeba dji quĩrã beaðadua. Jũma cadjiruara igarãðadua. Biadrã ãpẽnãdua. ¹⁰ Wãrã quĩrãneba dji quĩrã beaðadua. Crĩcha biãdeba dji waya beaðadua idjaba djãrãda biara crĩchaðadua. ¹¹ Coa beãrãnãdua, ãtebãrã zoquea beaðadua. Dadjirã Boro Jesuba quĩrã ðãra soðeba jũma oðadua. ¹² ãcõrẽneba ne edãðida cawa panã bẽrã ðãsrĩða

beadadua. Bia mīga panΛne droadadua. Ewariza Ācōrēa iwididadua. ¹³ Ācōrē ēberārā dji ne neē quedeara carebadadua. Bārā dede zebΛdara bia edadadua.

¹⁴ Bārā biē odi carea ēpē bearāa bia jaradadua. Wārāda biyabΛrΛ jaradadua. Biē beadida jararānadua. ¹⁵ BΛsrīda bea ume bΛsrīda beadadua. Sopua bea ume sopua beadadua.

¹⁶ Jūmarā ume bia beadadua. Djārā cāyābara biara beada crīcharānadua, ātebΛrΛ mīā djuburi quedea ume bia beadadua. Crīcharānadua bārāba djārā cāyābara biara cawa panΛda.

¹⁷ AbaΛba bārāda biē oibΛrΛ, abari quīrāca orānadua. Jūmarā quīrāpita biada odadua.

¹⁸ Bārāareba jarΛdadua jūmarā ume necai panani carea. ¹⁹ Djabarā, abaΛba bārāda biē osira abarica biē orānadua. ĀtebΛrΛ iduaribidadua Ācōrēba cawa omārēā. Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “MΛabΛrΛ cadjirua o beara cawa oya. MΛabΛrΛ cawa oya ādjia cadjirua opeḏada quīrāca.”* ²⁰ Idjaba Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “BΛ dji quīrūda jarra bΛde ne cobidua. Opichia bΛde baido diadua. Māwā oibΛrΛ, idjira bio peraya.”† ²¹ AbaΛba bārāda biē o baibΛrΛ abarica orānadua. ĀtebΛrΛ bia odadua idjira perapeda idjia biē o bΛra idu bΛmārēā.‡

13

Dji bororā jarwaeda beadadua

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Bio peraya. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “TΛbΛdauda idji boro ĩrĭ bΛya.” Proverbio 25:21-22. ‡ **12:21** Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Cadjirúa idu poyabirādua, ātebΛrΛ bΛa bia o bΛdeba cadjiruara poyadua.”

1 Jūmarāda naļ ējūānebema bororā jλwaeda beadida panλa Ācōrēba bλda bēra. Neēa Ācōrēba bλdaēra. ² Maļ bēra naļ ējūānebema bororā igara bλba Ācōrēba bλdada igara bλa. Dji māwā igara beara ādji boroba cawa oya. ³ Wārāda jipa o beaba ādji boroba cawa oida wayadacaa, ātebλrλ cadjirua o beabλrλ wayabadaa. Maļ bēra bārā bororā ume ne wayaa neē ba quīrīā panλbλrλ, biada oēadua ādjia bia ununamārēā. ⁴ Wārāda bārā bororāra Ācōrēba idji nezocarā quīrāca bλsia bārāda carebadamārēā. Baribλrλ bārāba cadjiruada odibλrλ, ādjida wayadadua wārāda bio cawa odida panλ bēra.* Ādjira Ācōrē nezocarā quīrāca panλa cadjirua o beara cawa odi carea. ⁵ Maļ bēra bārāra naļ ējūānebema bororā jλwaeda beadida panλa cawa orānamārēā. Maļ awara ādjirā jλwaeda beadida panλa, cawa panλ bēra māwā baira jipa bλda. ⁶ Maļ carea bārāba parata diadida panλra bārā bororāa diabadaa. Jūma dadjirā druara ādjide bλ bēra idjaba ādjirāra Ācōrē nezocarā quīrāca panλ bēra, bārāba maļ paratara diadida panλa.

⁷ Jūmarāa diadadua bārāba ādjiza diadida panλ quīrāca. Bārā bororāa parata diadida panλra diadadua. Bārāba wayadida panλra wayadadua. Bārāba bia jaradida panλra bia jaradadua.

⁸ Bārāba diai bara panλbλrλ, jēda diadaē bearānada. Ababe dji quīrīā beadadua. Djārā quīrīā bλba jūma Ācōrēba Moisea diada leyra ījā o bλa. ⁹ Maļ leyba jara bλa: “Daunemarādua,

---

* **13:4** Wārāda bio cawa odida panλ. Griego bedeadē nāwā bλ bλa: “Necora idji quīrīābe erobacaa.”

mĩã bearãdua, ne dr̄arãdua, djãrãba erob̄ara awuarãdua.”† Małra idjaba jũma mał leyba jara b̄a s̄ida nał cr̄icha ab̄aba jũma jara b̄a: “Djãrãba quĩrĩãdua ara b̄adi quĩrĩã b̄a quĩrãca.”‡ 10 Quĩrĩã erob̄aba djãrãba biẽ ocaa. Djãrã quĩrĩã b̄ade jũma Ācõrẽba Moisea diada leyra ãjã o b̄a.

11 Jũma małḡara o pananadua cawa pan̄a bẽrã nał ewarira sãwã b̄ada. Ar̄manadua. Waa cãĩ bearãnadua. Dadjirã nał ejũã cadjiruadebema ědr̄adi ewarira caitaara b̄a dadjia naãrã ãjãpedada cãyãbara. 12 Nał ewari cadjiruara jõboẽoa diamas̄i nũmanada ãnadr̄boẽo quĩrãca. Mał bẽrã dadjirãba cadjiruada idu b̄adapeđa biada odida pan̄a. Mãwã dadjirãba cadjiruadebemada jũma jũãtr̄a beadia sordaoba jũãtr̄abariba idji cacua jũãtr̄a erob̄a quĩrãca. 13 Dadjirãba quĩrãipa nĩbadida pan̄a ãsa nĩbabada quĩrãca. B̄asrida obadade beu nĩbadiẽ pan̄a, auđuada o nĩbadiẽ pan̄a, caicaya beadiẽ pan̄a, idjaba djãrãba erob̄a carea biẽ cr̄ichadiẽ pan̄a. 14 Āteb̄ara dadjirã Boro Jesucrito nĩbada quĩrãca nĩbadadua. Nał djaraba cadjirua o quĩrĩã b̄ara iduaribirãnadua.

14

Djabarã biẽ jaradiẽ pan̄a

1 Djaba ab̄aba dadjia Jesucrito ãjã pan̄anebemada wadi bio adua b̄ab̄ara, idjira bia edadadua. Barib̄ara idjia adua b̄adebema carea idji ume caicayarãnadua. 2 Mãa nałda jara b̄a: Āc̄ara djabarãba cawa pan̄a ne jũmada

† 13:9 Exodo 20:13-15,17. ‡ 13:9 Levitico 19:18.

codida panΛda. BaribΛΓΛ ἄcΛΓΛ djabarāba dadjia Jesucrito ἱjā panΛnebemada wadi bio adua panΛ bēřā crīcha panΛa ababe néudebemada codida panΛda. ³ BaribΛΓΛ ne jūma cobariba ne jūma cocada igaraiē ḅΛa. Idjaba ne jūma cocaba ne jūma cobarida biē jaraiē ḅΛa, umena Ācōrēba edađa bēřā. ⁴ ¿BΛara cai māwā djārā nezocada biē jarai carea? Idji borobΛΓΛ jaraya bia o ḅΛda wa biē o ḅΛda. BaribΛΓΛ dadjirā Boro Ācōrēba jaraya jūma idji nezocarāba bia o panΛda, idji ΛḅΛadeba careba ḅΛ bēřā bia o pananamārēā.

⁵ Idjaba ἄcΛΓΛ djabarāba crīcha panΛa ἄcΛΓΛ ewarira ewari dromada. ΛcΛΓΛ djabarāba crīcha panΛa ewarira jūmaena abarida. BaribΛΓΛ ādjiza sođeba crīcha panΛ quīřāca odida panΛa. ⁶ Ewari droma waga ḅΛba dadjirā Boro Ācōrē itea māwā o ḅΛa.* Ne jūma cobariba māwā cobarida dadjirā Boro Ācōrēra waya ḅΛ bēřā. Maḷ carea ne cobΛΓΛde idjia Ācōrēa bia ḅΛađa abaria. Idjaba ne jūma cocaba māwā cocaa dadjirā Boro Ācōrēra waya ḅΛ bēřā. Maḷ carea ne cobΛΓΛde idjia biđa Ācōrēa bia ḅΛađa abaria.

⁷ Ni abaΛda ara idji itea zocai ḅΛēa. Idjaba ni abaΛda ara idji itea beuēa. ⁸ Zocai panΛne dadjirā Boro Ācōrē itea zocai panΛa. Idjaba beusidara dadjirā Boro Ācōrē itea beudia. Māwā zocai panΛne wa beubΛdađe biđa dadjirā Boro Ācōrēnea.

⁹ Critora beusia beudarā Boro bai carea. Idjaba ḷrēbasia zocai ḅea Boro bai carea. ¹⁰ Maḷ bēřā ¿cārē

---

* **14:6** Griego bedeade ἄcΛΓΛ cartade naḷ siđa ḅΛ ḅΛa: “Ewari droma wagaē ḅΛba māwā o ḅΛa dadjirā Boro Ācōrē itea.”

cārēã b_Λ djabada biẽ jara b_Λ? ¿Cārẽ cārēã idjira igara b_Λ? Jũma dadjirãra Ãcõrẽ quĩrãpita panania dadjiza opedaðara cawa omãrēã.† ¹¹ Ãcõrẽ Bedeade nãwã b_Λ b_Λa:

Dadjirã Boroba nãwã jara b_Λa: mãra wãrãda zocai b_Λ bẽrã wãrãneba jaraya jũmarãda mã quĩrãpita chĩrãborode cobeadida mãa bia bedeadĩ carea.

Idjaba jũmarãba jaradia mãra Ãcõrẽda.‡

¹² Wãrãda dadjiza opedaðara Ãcõrẽa jũma jaradia.

¹³ Maã bẽrã djãrãba o b_Λ carea waa biẽ bedeadĩẽ panãa. Åtebãrã sodeba nãwã crĩchadida panãa: dadjia o panãneba djaba abããda cadjiruade bæbidibãrã, biara bãa odaẽda. ¹⁴ Mãra dadjirã Boro Jesucrito ume b_Λ bẽrã wãrãda cawa bãa ni abãã djicoda cadjirua bãẽda. Baribãrã abããba baridua djico coida cadjiruada crĩchaibãrã, maããara cocara bãa. ¹⁵ Bãa co bãdeba b_Λ djabada idji sode biẽ bæibãrã, bãra quĩrãneba nĩã. Bãa co bãdeba b_Λ djaba crĩchara ãrĩrãdua Critora idji carea beuda bẽrã. ¹⁶ Bãrãba o panãra biada cawa panãa. Baribãrã djãrãba maãda biẽ jaradibãrã, orãnadua biẽ bedearãnamãrẽã. ¹⁷ Ãcõrẽba pe erobãdebemarãa jaracaa cãrẽda codida panãda idjaba cãrẽda doðida panãda. Åtebãrã quĩrãã bãa ãdjirãba idji Jauredeba jipa o pananida, necai pananida, idjaba bãsrĩda pananida. ¹⁸ Crito mãwã êpẽ beara Ãcõrẽba bia unu bãa. Êberãrã biã bia unubadaa.

† **14:10** Ãcõrẽ. Griego bedeade ãcãrã cartade “Crito” bã bãa.

‡ **14:11** Isaía 45:23.

19 Mañ carea jΛΛēdida panΛa djabarã ume necai beadi carea. Mãwã dji careba panania biara ãjãni carea. 20 Bãrãba co panΛneba Ācõrēba djãrã sođe odara ãrĩrãnadua. Wãrãda Ācõrē quĩrãpita jũma djicora bia bΛa. BaribΛΓΛ biē bΛa dadjia co panΛneba dewaraΛda cadjiruade bæbidida. 21 Biara bΛa nedjara coēda, uva ba doēda, wa ni cãrē sida oēda bΛ djabara cadjiruade bæbi amaaba.

22 BΛa ne jũmada coida bΛda crĩcha bΛbΛΓΛ, wa ne jũmada cocara bΛda crĩcha bΛbΛΓΛ, ababe bΛabΛΓΛ Ācõrē ume bΛ crĩchara cawaida bΛa. BΛa crĩcha bΛ quĩrãca djãrãa õgo crĩchabirãdua. Wãrãda dadjia o panΛ carea dadji sođe biē crĩchadaēbΛΓΛ, bio bΛsrida panania. 23 BaribΛΓΛ abaΛba nãwã crĩchaiscada: “Āĩbērã naġgΛra cocara bΛa.” Dji mãwã crĩcha bΛba maãda coibΛΓΛ, idji sođe biē beya, biē o bΛda crĩcha bΛ bērã. Wãrãda abaΛba o bΛra ãĩbērã jipa bΛēda crĩchaibΛΓΛ, cadjiruada o bΛa.

15

Djãrãra carebadadua bia pananamãrẽã

1 Dadjia ãjã bΛdebema bio cawa beaba mãcua adua quedeara carebadida panΛa. Ababe dadjia quĩrĩã panΛda odiē panΛa. 2 ĀtebΛΓΛ djãrãba quĩrĩã panΛdrΛ odida panΛa ãdjida bia beadamãrẽã idjaba biara ãjãnamãrẽã. 3 Wãrãda Crito bida ara idjia quĩrĩã bΛra oē basía, ãtebΛΓΛ Ācõrē Bedeade bΛ bΛ quĩrãca mãwãsia. Nãwã bΛ bΛa: “Ācõrē, ãdjirãba bΛ biē jarasidade mã sida biē jarasidaa.”* 4 Ne jũma

* 15:3 Salmo 69:9.

Ācōrē Bedeade bΛdara dadjirāa jaradiai carea bΛa. Dadjirāra sobiabibaria idjaba carebabaria jūma droadamārēā. Māwā dadjirāba wārāda cawa panΛa Ācōrē ume ewariza bia pananida. ⁵ Ācōrēba dadjirāra sobiabibaria idjaba carebabaria jūma droadamārēā. Māa quīrīā bΛa ara maΛ Ācōrēba bārāra careba baida abarica crīchadamārēā Jesucritoba quīrīā bΛ quīrāca. ⁶ Māwā bārāba dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa ābaa bia bedeā panania.

Bedeā bia Critodebema judiorāé itea bida bΛa

⁷ Critoba bārā bia edada quīrāca dji bia edadada. MaΛ unubΛdade ēberārāba Ācōrēa bia bedeadia. ⁸ Māa jaraya: Critora zesia dai judiorā carebai carea. Māwā Ācōrēba judiorā drōā naēnabemarā ume bedeā bΛdara Jesucritoba osia. MaΛba unubisia Ācōrēa wārāda bedeā aba bΛda. ⁹ Idjaba Critora zesia judiorāéba Ācōrēa bia bedeadamārēā ādjirāra quīrā djuburiada bērā. MaΛnebemada Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: Māa bΛda judiorāé tāēna bia jaraya. Māa bΛa bia jara trāāya.†

¹⁰ Idjaba nāwā bΛ bΛa:

Bārā judiorāé, Ācōrē puru ume bΛsridadada.‡

¹¹ Idjaba nāwā bΛ bΛa:

Jūma bārā judiorāé, dadjirā Boro Ācōrēa bia bedeadada.

Jūma puru bea, idjía bia bedeadada.§

¹² Idjaba Isaíaba idji cartade nāwā bΛsia:

† 15:9 Daviba māwā bΛsia Salmo 18:49de.

‡ 15:10

Deuteronomio 32:43. § 15:11 Salmo 117:1.

Jesédeba aba zeya.* Maḷgara jūma puru bea
Boroda beya.

Israelerāéba idjira ĩjānia ne jūma bia ādjia jḷā
panara diamārēā.†

¹³ Ne jūma bia dadjia jḷā panara Ācōrēba diaya.
Bārāba idjida ĩjā panā bērā mḷa quĩrĩā ḅḷa idjia
bārāra bio ḅḷsridabida idjaba necai ḅḷida. Māwā
Ācōrē Jaure ḅḅḷadeba bārāba biara cawadia ne
jūma bia dadjia jḷā panara wārāda edaēida.

Pauloba judiorāéa jaradiabaria

¹⁴ Djabarā, mḷa cawa ḅḷa bārāba biada wārāda o
panada idjaba bio cawa panā bērā poya dji jara-
diadida. ¹⁵⁻¹⁶ Māwāmīna naḷ cartade mḷa ḷcḷḷḷ
crīchada ebuḷa ḅḷsia bārāba quĩrādoarānamārēā.
Māwā ḅḷsia Ācōrēba idji biadeba mḷra ḅḷda bērā
judiorāé tāēna Jesucrito nezocada ḅamārēā. Maḷ
bērā bedeā bia Ācōrēnebemada ādjirāa jaradia
ḅḷa. ĩjāsīdara sacerdoteba animarā babue diabḷḷḷ
quĩrāca mḷa ādjirāra Ācōrēa dia ḅḷa bia unumārēā.
Maḷne Ācōrē Jaureba ādjirāra Ācōrē itea bia ḅḷya.

¹⁷ Jesucrito ume ḅḷ bērā mḷa Ācōrē itea o
ḅḷ carea bio ḅḷsrida ḅḷa. ¹⁸⁻¹⁹ Baribḷḷḷ ara
mādjidebemada ni maārī bīda bia bedeāēa.
Ababe Critoba mḷneba odadebemada bia
bedeaya. Wārāda mḷneba Critoba carebasia
judiorāéba Ācōrēra ĩjānamārēā. Mḷa jaradia
ḅḷdeba, o ḅḷdeba, ne ununaca o ḅḷdeba bīda
māwā carebasia. Mḷa Ācōrē Jaure ḅḅḷadeba
jūma maḷgara osia. Jerusaleḷneba aba Ilirico

* **15:12** Jesé. Jeséra judiorā boro Davi zeza basía. ḷcḷḷḷ cartade
Jeséra Isaí abadaa. † **15:12** Isaía 11:10.

druadaa bedea bia Critodebemada m̄la jūma jaradiaida badama jaradiasia. ²⁰ Wārāda bedea bia Critodebemada m̄la jaradia quĩrĩā b̄la wadi ũrĩnacama. Dewaraλba jaradia b̄lama m̄la jaradia quĩrĩāéa. ²¹ Māwā m̄la Ācōrē Bedeade b̄l b̄l quĩrāca o b̄la. Nāwā b̄l b̄la: Idjidebema jaradaca badama ēberārāba ũrĩnia. Idjidebema ũrĩnaca badaba cawadia.†

Paulo Romanaa wāida crīchaada

²² Mañ carea b̄arima zocārā m̄lra bārāmaa wā quĩrĩā b̄lm̄ina poya wāé b̄la. ²³⁻²⁴ Baribλrλ namara jūma jaradiaada b̄ērā ara nama caitara neēa sāma Critodebema jaradiaida. Mañba m̄lra España druadaa wāida crīcha b̄la. Wābλrλde bārāma wibariya. Māwā crīcha b̄la dārābλrλ b̄ērā bārā acλde wā quĩrĩā b̄lada. Bārā ume dārā b̄sridadacarea āib̄ērā bārāba poya carebadisicada m̄l bia wāmārēā. ²⁵ Baribλrλ ara nawena m̄lra Jerusaleñnaa wāya paratada Ācōrē ēberārāa diai carea. ²⁶ Mañ paratara djabarā Macedonia druadebemarāba, Acaya druadebemarā bida b̄srida jλrλ pesidaa Ācōrē ēberārā Jerusaleñnebema dji ne neē quedeara carebađi carea. ²⁷ Mañ djabarā judiorāéba b̄srida mañ paratara djabarā judiorā itea jλrλ pesidaa. Wārāda māwā oēida panasidaa judiorāa diai bara panλ quĩrāca. Judiorāéba ne jūma bia Ācōrēnebemada judiorāneba edasida b̄ērā, djabarā judiorāa ne bia nañ ējūānebemada diadida panλa. ²⁸ Mañ parata djabarā Jerusaleñnebemarāa diadacarea m̄lra España druadaa wāya. Wābλrλde

† 15:21 Isaía 52:15.

bārāma wibariya. ²⁹ Māa cawa ḅᵛa bārāma jūēbᵛᵛᵛde Critoba dadjirāra bio carebaida. §

³⁰ Djabarā, Ācōrē Jauredeba dadjirāra dji quĩrĩā panᵛᵛ. Mañ bērā dadjirā Boro Jesucritoḅeba māa bārāa bedea djuburiaya mñ careba Ācōrēa iwiḅiḅamārēā.

³¹ Idjía iwiḅiḅadua Judea druadebema Jesu ĩjāé beaba mñra biē orānamārēā. Idjaba iwiḅiḅadua māa parata Ācōrē ēberārā Jerusaleñnebema itea edebᵛᵛᵛra bia edaḅamārēā.

³² Māwānacarea Ācōrēba quĩrĩāibᵛᵛᵛ, mñra bārāmaa ḅᵛsrida wāya idjaba bārā tāēna bia ᵛñnāũ ḅaya.

³³ Māa quĩrĩā ḅᵛa Ācōrē dadji necai ḅai diabarira jūma bārā ume ḅaida. Bia ḅᵛa māwā ḅaida.

16

Pauloba nañ cartade jĩũare ḅᵛḅa

¹ Māa bārāa dadjirā djabawērā Pebeda bia jaraya. Idjira Cencrea purude djabarā carebabaríá.*

² Dadjirā Boro trñneba bia edaḅadua Ācōrē ēberārāba oḅida panᵛᵛ quĩrĩca. Idjia ēberārāda zocārā carebasia. Mñ siḅa bio carebasia. Mañ bērā ne jūmaneba idjira carebaḅadua.

³ Djabawērā Priscilaa, djaba Aquilaa biḅa jaradaḅua māa quĩrĩā ḅᵛḅa ādjira bia pananida. Ādjia mñ quĩrĩca abarica Jesucrito trajura o panᵛᵛ. ⁴ Ādjira mñ carebaḅi carea minijĩchiade

---

§ **15:29** Critoba. Griego bedeaḅe ᵛᵛᵛᵛᵛ cartade ḅᵛᵛᵛᵛ: “Bedea bia Critoḅebemaba.” * **16:1** Djabarā carebabaríá. Griego bedeaḅe ḅᵛᵛᵛᵛᵛ “diacono.” Pebera wērā basía. Mañ carea cāpũrĩā bedeaḅe “diaconisa” jarabadaa.

panasidaa. M̄a, jūma djabarā judiorāé bida ādjia bia b̄ada abadaa. ⁵ Idjaba djabarā ādji dede dji j̄arebadarāa jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada ādjirāra bia duananida. M̄ djaba bio quĩrĩā b̄ Epenetoa abari quĩrāca jaradadua. Acaya druade idjiab̄a naārā Jesucritora ĩjāsia. ⁶ Djabawērā Mariaa jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada idjira bia baida. Idjia bārāra bio careba b̄a. ⁷ M̄ djabarā judiorā Andronicoa, Juniaa bida abari quĩrāca jaradadua. Ādjira m̄ ume ābaa preso panasidaa. Ādji debemada Jesuba diabuedarāba bia crīcha pan̄a. M̄a Crito ĩjāi naēna ādjia ĩjāsidaa.

⁸ M̄ djaba Ampliatoa jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada idjira bia baida. Dadjirā Boro Jesucritodeba idjira bio quĩrĩā b̄a. ⁹ Djaba Urbanoa jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada idjira bia baida. Idjia dai ume ābaa Jesucritodebemada jaradia b̄a. Djaba Estaquía bida abarica jaradadua. Idji sida m̄a quĩrĩā b̄a. ¹⁰ Djaba Apelea jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada idjira bia baida. Idjia unubisia Critora wārāda ĩjā b̄ada. Jūma Aristobulo ēberārāa bida abari quĩrāca jaradadua. ¹¹ M̄ djaba judio Herodioāa jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada idjira bia baida. Narciso ēberārā dadjirā Boro ĩjā beaa jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada ādjirāra bia duananida. ¹² Djabawērā Tripenaa, Triposaa bida jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada ādjira bia pananida. Ādjia dadjirā Boro itea bia o pan̄a. Idjaba djabawērā Persidāa abarica jaradadua. Idjia bida dadjirā Boro itea bia o b̄a. ¹³ Djaba Rupo dadjirā Boroba edadaa, idji papaa bida jaradadua m̄a quĩrĩā b̄ada ādjira bia pananida. Idji papara m̄ papaca

ḅΛa. ¹⁴ Djaba Asincritoa, Plegontea, Hermaa, Patrobáa, Hermea, idjaba djabarã ädjirã ume duanla bida jaradadua mla quĩrã ḅΛda ädjirãra bia duananida. ¹⁵ Idjaba djaba Pilologoa, Juliaa, Olimpaa, Nereóa, idji djabawẽrã, idjaba jũma Ācõrẽ ëberãrã ädjirã ume duanla bida jaradadua mla quĩrã ḅΛda ädjirãra bia duananida. ¹⁶ Wãrã quĩrãneba dji bia edadadua. † Jũma Crito ëberãrãba quĩrã panla bãrãra bia duananida.

¹⁷ Djabarã, mla bãrãa bedea djuburiaya quĩrãcuíta beadamãrẽã. ΛCΛΓΛba djabarãa awara awara crĩchabibadaa. Bãrãba wãrã bedea cawapedadara ädjirãba quĩrã awara jaradiabadaa. Mañ ëberãrã ume äbaa beaãnadua. ¹⁸ Ädjirãba dadjirã Boro Jesucritoba quĩrã ḅΛra o panlẽa, ätebΛΓΛ ädjia quĩrã panΛdrΛ o panla. Ädji bedea biya quirudeba dji cũrũgaicha beara cũrũgabadaa.

¹⁹ Jũmarãba cawa panla bãrãba Ācõrẽ bedeara wãrãda ïjã o panlda. Mañ carea mlra ḅΛsrída ḅΛa. Wãrãda mla quĩrã ḅΛa bãrãba biada o cawadida idjaba cadjiruada odaẽda. ²⁰ Ācõrẽ dadji necai bai diabariba dãrãéne diaurura poyapeda bãrã jΛwaeða ḅΛya. ‡ Mla quĩrã ḅΛa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bãrãra careba baida.

²¹ Djaba Timoteo mñ ume äbaa jaradia ḅΛba quĩrã ḅΛa bãrãra bia duananida. Idjaba mñ djabarã judiorã Lucioba, Jasołba, Sosipatero bida quĩrã panla bãrãra bia duananida.

---

† **16:16** Wãrã quĩrãneba dji bia edadadua. Griego bedeadẽ nãwã ḅΛ ḅΛa: “Isõ bia quirudeba dji bia edadadua.” ‡ **16:20** Diaurura poyapeda bãrã jΛwaeða ḅΛya. Griego bedeadẽ nãwã ḅΛ ḅΛa: “Diaurura bãrã jĩrũ edre berradΛgaya.”

²² M̃ra Tercioa. Pauloba m̃a nã cartara b̃abi b̃a. Dadjirã Boro Jesucritodeba m̃a quĩrã b̃a b̃ãra bia duananida.

²³ Djaba Gayo bida quĩrã b̃a b̃ãra bia duananida. M̃ra idji dede b̃a. Djabarã jũmarãda idji dede ãbaa dji j̃rebadaa. Nã purudebema parata wagabari Erastoba, djaba Cuarto bida quĩrã paña b̃ãra bia duananida.

²⁴ M̃a quĩrã b̃a dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba b̃ãra careba b̃aida.

Pauloba Ācõrẽa bia jarada

²⁵⁻²⁶ M̃a bedeã bia Jesucritodebemada jaradia b̃abaria. Ara mã bedeadeba Ācõrẽba b̃ãra poya carebaya zarea beadamãrẽã. Mã bedeara Ācõrẽba naẽna cawabiẽ b̃asia barib̃a idira cawabisia. Idjideba bedeadadarãba mãra cartade b̃asidaa. Ācõrẽ beucaba m̃awã b̃abisia druazabemarãba ũrĩnapeã Jesucritoda ãnamãrẽã. Ācõrẽa bia bedeadida paña. ²⁷ Idjira abab̃a b̃a. Ne jũmada cawa b̃a. Jesucritodeba dadjirãba ewariza idjia bia bedeadida paña. Bia b̃a m̃awã b̃aida.

Ãcõrẽ Bedea
New Testament in Emberá, Northern
(PM:emp:Emberá, Northern)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e